

Cannabisindustrins strategier och metoder

Från USA och Kanada
till Europa och Sverige

Staffan Hübinette

NARKOTIKA
POLITISKT
CENTER

Denna rapport är utgiven av Narkotikapolitiskt Center med stöd av Svenska Carnegieinstitutet.

Författare är Staffan Hübinette, lärare på Tollare Folkhögskola med många års erfarenhet av drogförebyggande arbete. Han utsågs 2017 till Årets Förebyggare. Citat som ursprungligen är skrivna på engelska är översatta av författaren. Ansvar för innehållet i denna rapport är författarens (undantaget förord och baksidestext). NPC delar inte nödvändigtvis de åsikter som framförs.

Narkotikapolitiskt Center är ett nätverk bestående av ett flertal ideella organisationer som vill se en restriktiv och human narkotikapolitik.

Layout: Pierre Andersson

Utgivning: Januari 2023

Samtliga bilder från Adobe Stock

Innehåll

Förord	4
Inledning.....	7
1. Legalisering i Europa?	8
2. Cannabisindustrin hoppas på stora vinster	11
3. Cannabismarknaden i Europa och Sverige	15
4. Cannabisindustrins struktur.....	19
5. Cannabisindustrins strategier och metoder	23
6. Tyskland.....	33
7. Danmark	36
8. Sverige.....	38
9. Slutsatser.....	46
Källförteckning.....	48

Förord

När en produkt som cannabis legaliseras blir den också kommersialiserad och en industri växer fram. Det har skett i Nordamerika och håller på att ske i Europa. Än så länge handlar kommersiell cannabis i Europa nästan uteslutande om olika typer av kosmetisk och medicinsk (eller påstått medicinsk) användning, men om Tyskland och Tjeckien får som de vill kommer vi snart också att ha företag som tjänar pengar på att människor röker på eller blir höga med hjälp av cannabisgodis.

Med en legalisering av en vara som har potential att omsätta enorma summor, och som dessutom är beroendeframkallande, kommer både ett kommersiellt och ett politiskt tryck. Förförande marknadsföring har kraft att ändra människors normer och vanor. Köpt forskning ger hjälpsam ”evidens”. Politisk påverkan, löften om arbetstillfällen och skatteintäkter har kraften att vrida regelverken i riktning mot större vinster – och sämre folkhälsa.

Företagens uppdrag är per definition att maximera aktieägarnas avkastning och vi vet från andra beroendeindustrier att det är en vinstjakt med ett högt pris. Den legala drogen alkohol orsakar tre miljoner dödsfall årligen – men tack vare industrins ekonomiska muskler är den underreglerad nästan överallt. Globalt går utvecklingen åt fel håll – alkoholkonsumtionen ökar, trots att världens länder i FN kommit överens om att den måste minska.

Förespråkare för legalisering kommer att säga att det redan idag finns en marknad, men att den kontrolleras av kriminella gäng i stället för legala företag. Det är förvisso sant, men intrycket är att de som vill legalisera inte förstår – eller vill se – den destruktiva kraft som ligger i kommersialiseringen av beroendeframkallande produkter. **Tobaks- och alkoholindustrin har ofantligt mycket mänskligt lidande på sitt samvete, vill vi verkligen lägga ytterligare en legal, kommersiell, socialt accepterad industri till listan?**

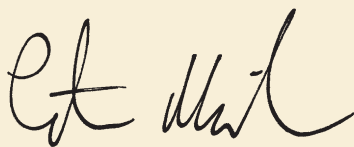
Allied Market Research beräknar att cannabismarknaden globalt var värd omkring 26 miljarder dollar 2021. Fram till år 2030 räknar man med att den vuxit till 149 miljarder dollar. Cannabisindustrin ser på sikt möjligheter att fortsätta växa – alkohol omsätter årligen omkring 1 450 miljarder dollar. Stora globala företag inom tobaks- och alkoholindustrin investerar nu i cannabis och cannabisindustrin kommer att göra vad de kan för att få avkastning.

Nordamerikanska cannabisföretag har börjat intressera sig på allvar för den europeiska marknaden. Den främsta orsaken är den tyska regeringens avsikt att legalisera cannabis. **En legalisering i Tyskland skulle tveklöst få konse-**

kvenser för resten av EU, här måste Sverige och andra EU-länder göra sina röster hörda.

En tydlig lärdom är att cannabisindustrin i Europa – precis som man gör i USA – använder så kallad medicinsk cannabis som en dörröppnare. Visst finns medicinska tillämpningar – men evidens finns bara för ett fåtal användningsområden som berör ett litet antal patienter som inte kunnat få lindring på annat sätt. **I rapporten kan vi läsa om hur ett svenskt cannabis-företag satt i system att via sin klinik förskriva cannabispreparat för symptom som preparaten inte alls rekommenderas för, och dessutom helt utan kontroll eller uppföljning.** Övertrampen har varit så grova att IVO beslutat om verksamhetsförbud – vilket företaget nu försöker kringgå genom att föra över verksamheten till ett annat bolag och genom att starta nya kliniker. Samtidigt finansierar och bedriver företaget i fråga kampanjverksamhet för legalisering av cannabis.

Den här rapporten kartlägger en framväxande cannabisindustri i Europa – och i Sverige. Här beskrivs hur de arbetar och vilka strategier de använder för att växa och för att påverka politiken. **Det bästa sättet att begränsa cannabisindustrins påverkan här i Sverige är att inte släppa in dem från början** – och i den mån de redan finns här: Stäng de kryphål som finns för förskrivning av cannabispreparat till patienter som är bättre hjälpta av andra läkemedel – och se till att industrin inte tillåts påverka narkotikapolitiken.

Stockholm januari 2023
Peter Moilanen
Chef för Narkotikapolitiskt Center

Inledning

När den nya tyska koalitionsregeringen i november 2021 enades om att legalisera cannabis togs ett avgörande steg som kan komma att rita om den narkotikapolitiska kartan i Europa. Det som började i USA 2012 med legalisering i delstaterna Colorado och Washington, fortsatte i Uruguay 2013 följt av ytterligare ett antal delstater i USA och i Kanada 2018 har nu kommit till Europa. Det som pågått ”där borta” på avstånd, pågår nu här i Europa och påverkar även Sverige.

Att en legalisering av cannabis i Tyskland, som är tänkt att införas under 2023 eller 2024, skulle få stora konsekvenser för hela Europa står utom allt tvivel. Tyskland har inte bara störst befolkning, är den största ekonomin och det politiskt mäktigaste landet i EU. Tyskland ligger också geografiskt i Europas mitt, med gräns till nio länder, fler än något annat land.

Cannabisindustrin håller på att utvecklas till en mångmiljardindustri. I Nordamerika har cannabisindustrins påverkanskampanjer varit framgångsrika, nu är turen kommen till Europa.

”Den europeiska kontinenten är den mest spännande platsen för cannabisindustrins strävanden och politiska reformer just nu, och Tyskland är hjärtat av det. Efter att ha varit Europas centrum för medicinsk cannabisindustri under de senaste åren, går Tyskland mot fullständig legalisering. När det händer kommer Tyskland i än högre grad att bli Europas obestridda centrum för cannabisindustri”, skriver International Cannabis Chronicle.

Den här rapporten beskriver framväxten och betydelsen av den cannabisindustri som både påverkat och påverkats av den förändring som nu sker i narkotikapolitiken i Europa. Rapporten tar också upp några av industrins vanligaste strategier i dess strävan att normalisera och kommersialisera cannabis.

Rapporten är ett försök att se konturerna i ett pussel med många bitar. Förändringarna sker snabbt, både inom politiken och inom cannabisindustrin. Att göra en lägesbeskrivning är i detta fall som att skjuta mot ett rörligt mål. Samtidigt är trender och mönster tydliga och förhoppningen är att rapporten ska kunna bidra med ökad kunskap och en bättre grund till den narkotikapolitiska diskussionen.

Europa står inför ett vägskäl. Samtidigt som cannabislegalisering diskuteras i Tyskland säger de allra flesta länder i världen fortsatt nej. Hur Sverige ställer sig till denna utveckling är av stor betydelse. ■

1. Legalisering i Europa?

Medan uppmärksamheten varit riktad mot legaliseringen i USA och Kanada med början 2012 i Colorado och Washington har en marknad för hempaprodukter, medicinsk cannabis och CBD-produkter utvecklats i Europa. Successivt har lagstiftning och regelverk förändrats samtidigt som kommersiella intressen växer sig allt starkare och testar lagstiftningens gränser.

Representanter för regeringarna i Luxemburg, Tyskland, Nederländerna och Malta samlades i juli 2022 för att diskutera planer och utmaningar förknippade med legalisering, samordna framtida cannabisregleringar och hur man ska agera i förhållande till FN:s narkotikakonventioner. Luxemburgs hälsominister Paulette Lenert som stod värd för mötet förklarade att hon ”är övertygad om att det behövs ett paradigmskifte när det gäller cannabispolitik”.¹

I september 2022 åkte åtta ledamöter från tyska förbundsdagens folkhälsokommitté till Kalifornien i USA och Ontario i Kanada för att närmare studera de olika modellerna för legalisering.² Därefter har även den tjeckiska regeringen aviserat att man under 2023 kommer att lägga fram ett förslag om legalisering efter samma modell som Tyskland.

I september 2022 träffades representanter för alla 27 medlemsstater i Prag för det årliga National Drug Coordinators meeting. En av punkterna var legalisering och vid mötet presenterades rapporten *Which models for cannabis adult use regulation in Europe?* från det franska cannabiskonsultföretaget Augur Associates. Företaget tillhandahåller enligt sin hemsida ”ett komplett utbud av tjänster för att göra det möjligt för företag att ta sig in på den franska och europeiska marknaden samtidigt som vi stödjer franska företag att nå ut globalt.”³

I ett pressmeddelande⁴ skriver den tjeckiska regeringens narkotikakommisionär Jindřich Vobořil, att ”Jag är övertygad om att detta är något som inte kan stoppas. Länder som kommer att gå vidare med en laglig reglering av cannabis kommer att ha en bättre chans att göra det försiktigt.”

Att påstå att utvecklingen mot en legal cannabismarknad är oundviklig är en vanlig strategi, budskapet hörs ofta från såväl industriföreträdare som ideologiskt övertygade legaliseringsförespråkare.

Tyskland, Luxemburg, Malta, Nederländerna och Tjeckien har alla skrivit under såväl FN:s narkotikakonventioner som EU:s Schengenavtal. Legalisering av cannabis står i strid med båda. I Schengenavtalets artikel 71⁵ har alla underskrivande länder förbundit sig att förbjuda all narkotika som regleras i FN:s narkotikakonventioner:

”Enligt avtalet åtar sig parterna att när det gäller direkt eller indirekt försäljning av narkotika och psykotropa ämnen, inklusive cannabis, och innehav av sådana produkter och ämnen för försäljning eller export vidta alla nödvändiga åtgärder för att förhindra och bestraffa olaglig handel med narkotika och psykotropa ämnen.”

I en dom från 2010 (Josemans v. Burgemeester van Maastricht) hänvisar EG-domstolen till just denna paragraf: ⁶

”I detta sammanhang är det viktigt att komma ihåg att eftersom skadligheten av narkotiska droger, inklusive sådana som härrör från hampa, såsom cannabis, är allmänt erkänd, finns det ett förbud i alla medlemsstater att marknadsföra dem, med undantag för strikt kontrollerad handel för användning för medicinska och vetenskapliga ändamål.”

Vid en eventuell legalisering inom EU kommer också frågan om så kallad ”mutual recognition” upp, det vill säga principen om att en vara som är godkänd att säljas i ett land ska vara tillåten även i andra länder.

Hur EU-kommissionen och övriga medlemsländer kommer att reagera på en legalisering i Tyskland är i skrivande stund oklart. En legalisering av tysk modell kräver att landet först inhämtar EU-kommissionens synpunkter. Det är svårt att se att kommissionen skulle ge Tyskland klartecken med tanke på gällande avtal och konventioner, men ytterst är det en fråga om politiskt vilja. För att gå emot ett av EU:s viktigaste länder behöver kommissionen backning från övriga medlemsstater.

Legalisering och avkriminalisering

En legalisering av cannabis innebär att alla led i hanteringen av cannabis blir laglig – från odling och innehav för eget bruk, produktion i industriell skala, distribution och försäljning. En laglig marknad utvecklas. Avkriminalisering är ett snävare begrepp som ofta innebär att mindre innehav och eget bruk inte längre hanteras inom det juridiska systemet.

Medicinsk cannabis

När svenska myndigheter använder begreppet medicinsk cannabis är det endast godkända läkemedel baserade på cannabis som avses. I praktiken handlar det om ett fåtal preparat innehållande THC eller CBD. Till det kommer möjligheten att förskriva så kallade extempore-läkemedel i de fall inget annat läkemedel finns att tillgå. Här förekommer förskrivning av cannabisolja som både innehåller THC och CBD.

I andra länder, och i den allmänna diskussionen har begreppet medicinsk cannabis kommit att användas mycket bredare. I de delstater i USA som tillåter ”medicinsk cannabis” handlar det främst om försäljning av kommersiella cannabisprodukter till ett något lägre pris för dem som har ett särskilt kort från sin läkare.

Att en legalisering i Tyskland skulle öka trycket gentemot andra länder är de flesta bedömare överens om. Detta inkluderar Sverige och övriga nordiska länder. Cannabisindustrin pratar om en dominoeffekt och ser framför sig en legalisering i allt fler länder. Sett till befolkning utgör Europa en större marknad än Nordamerika, vilket fått de stora amerikanska och kanadensiska cannabisföretagen att investera och etablera sig i Europa.

”Medicinsk cannabis” har banat väg för cannabisindustrin

De legaliseringsförsök som nu sker i Europa har föregåtts av ett decennium av utveckling av den marknad som går under beteckningen medicinsk cannabis. Begreppet medicinsk cannabis kan avse godkända läkemedel som Sativex och Epidiolex som används inom sjukvården i Sverige. Begreppet kan också avse cannabisprodukter som inte är godkända läkemedel, i praktiken all cannabis – vilket är fallet i Kanada och i många delstater i USA. Det ligger i cannabisindustrins intresse att begreppet medicinsk cannabis vidgas och omfattar även icke godkända läkemedel.

Lagstiftningen kring så kallad medicinsk cannabis har i Europa successivt förändrats och skapat förutsättningar för etablering av en europeisk cannabisindustri. Infrastrukturen finns därför redan på plats, och inflytandet över politiken blir allt starkare.

Med legala medel och stora resurser kan företagen nu påverka opinion, konsumtion och politik på samma sätt som tobaks-, alkohol- och läkemedelsindustrin gjort i decennier. Det som började som en subkultur med hippierörelsen i mitten av 1960-talet och en mer organiserad legaliseringsrörelse från 1970-talet – med stöd av generösa bidragsgivare som Open Society Foundations från 1990-talet – har med legaliseringen i USA och Kanada under 2010-talet blivit business och politik. Den starkaste drivkraften för legalisering av cannabis utgörs idag av kommersiella intressen.

Om den ”röda linjen” mellan vad som ska vara tillåtet och vad som ska vara förbjudet tidigare varit enkel att dra har mångfalden av cannabisprodukter som utvecklats inte bara gjort gränsdragningen svårare, den förändras och varierar också mellan olika länder. Tidigare var industrihampa tillåtet men all annan cannabis förbjudet. Med ett helt spektrum av nya produkter kompliceras gränsdragningen.

Frågan är därför inte om cannabis ska vara tillåtet eller förbjudet utan vilka produkter som ska vara tillåtna och för vilka ändamål och vilka som ska vara förbjudna. Detta innebär att det också blir svårare att förklara och motivera varför cannabisprodukter för berusningsändamål ska vara förbjudna. ■

2. Cannabisindustrin hoppas på stora vinster

I boken *Vi ger oss aldrig* om den svenska narkotikapolitiken intervjuas David Bonnier, vd för investmentföretaget Enexis som investerar i cannabisföretag.⁷

”Det är uppenbart att de riktigt stora pengarna kommer att komma först när cannabis blir lagligt för nöjesbruk. ... Det är en marknad stor nog att locka fram det forskaren Johan Edman kallar ’berusningskapitalet’, företag och individer som drivs av att tjäna pengar och som dessutom har ett politiskt inflytande. En kraft som skulle kunna tippa vågskålen åt ett mer liberalt håll.”

Med de diskussioner som pågår kring legalisering i exempelvis Tyskland är det tydligt att den globala cannabisindustrin nu vädrar morgonluft. Stämningsslaget fångas väl i rubriken på en artikel om den europeiska cannabismarknaden i tidningen *Fortune*⁸: ”Världens cannabisodlare är euforiska över Tysklands planer på att legalisera cannabis”. Artikeln fortsätter:

”Detta kommer att vara en jordbävning för Europa. Lilla Luxemburg och Malta har redan gett klartecken för människor att odla, inneha och konsumera cannabis, och Schweiz har också planer på att legalisera, men Tyskland är kontinentens största marknad, och landet är mycket inflytelserik i utvecklingen av EU:s politik. ’Med den förväntade legaliseringen av fritids-cannabis i Tyskland tror vi att andra EU-länder kommer att följa efter’, säger Carl Merton, ekonomichef för det kanadensiska cannabisföretaget Tilray.”

Stephen Murphu, VD för analysföretaget Prohibition Partners förklarar målsättningen: *”Vi försöker i slutändan att förändra samhället genom att skapa acceptans och tillgänglighet för cannabis i Europa.”*

Under rubriken *”Förbudets dammluckor kommer att brista”* skriver branschtidskriften Cannabis&Tech Today:

”Tyskland legaliserar inte cannabis i ett vakuum. Varje lagstiftare och tillsynsmyndighet runt om i världen som vill se cannabis legaliseras följer nu noga Tyskland, eftersom legaliseringen där till stor del kommer att fungera som en ”guidebok” för andra länder. När Tyskland legaliserar kommer inhemska och utländska konsumenter utan tvekan att strömma till detaljhandeln på nivåer som bokstavligen aldrig tidigare setts i den framväxande globala cannabisindustrin.”⁹

Mässor och konferenser oljar maskineriet

I juni 2022 samlades företagsledare inom cannabisindustrin från hela världen under konferensen *Cannabis Europa London* för att diskutera cannabisindustrins framtidsutsikter i Europa. På plats var även beslutsfattare. Stämningen präglades av optimism och framtidstro.

I presentationen av konferensen beskrivs läget i Europa på följande sätt.

”Vad som står utom tvivel är att 2020-talet kommer att visa sig vara det mest betydelsefulla decenniet i historien när det kommer till Europas framväxande cannabisindustri. Den politik och de regler, förordningar och andra ramverk för industrin som skapas och implementeras detta årtionde kommer till stor del att avgöra framtiden för Europas cannabisindustri under decennier som följer.”

”I juni 2022 samlades företagsledare inom cannabisindustrin från hela världen under konferensen Cannabis Europa London för att diskutera cannabisindustrins framtidsutsikter i Europa.”

Kort därefter, i juli 2022, hölls den årliga International Cannabis Business Conference i Berlin.

Huvudtalare och det stora dragplåstret den här gången var den tyska regeringens narkotikaminister, socialdemokraten Burkhard Blienert.

Två månader senare stod International Cannabis Business Conference värd för en medelhavsretreat i Rovinj, Kroatien på det femstjärniga Grand Park Hotel.

”Det är en kritisk tid för den internationella cannabisindustrin, inklusive för Balkanregionen. Den framväxande legala cannabisindustrin expanderar i en ständigt ökande takt i praktiskt taget jordens alla hörn just nu. Det är oerhört viktigt för branschledare och beslutsfattare från hela världen att samarbeta”,

konstaterade Alex Rogers, grundare av International Cannabis Business Conference.¹⁰

Utöver dessa konferenser har under 2022 fler än fyrtio större konferenser, företagsmässor, utställningar och festivaler om cannabis hållits i Europas storstäder.

Industrins förhoppningar om en framtida, legal jättemarknad i Europa är med andra ord stora. Så stora att vissa industriföreträdare tror att utvecklingen i EU kan komma att gå snabbare än den i USA:

”Den europeiska marknaden ligger tre-fyra år efter den amerikanska marknaden, men det verkar som om Europa kan initiera en genomgripande reform innan USA”, säger Boris Jordan, vd för Curaleaf i en intervju i Fortune.¹¹

Curaleaf är nu världens största cannabisföretag och rapporterade 2021 en omsättning på över 1 miljard dollar. De har nu etablerat sig i åtta europeiska länder, nästan fördubblat produktionskapaciteten samt lanserat 147 olika typer av produkter. Curaleaf utsågs av Time till ett av de hundra mest inflytelserika företagen 2022.

Enligt Boris Jordan kan marknaden för cannabis som en hälso-, välbefinnande- och rekreationsprodukt komma att överskugga marknaden för den globala alkoholindustrin som idag omsätter omkring 1,500 miljarder dollar.¹² ■

SUK

Elektronisch Beveiligd

Hemp Bud TEE

Hemp Bud TEE

Dr. Greenlows CBD TEA

Hemp Bud TEE

Hemp Bud TEE

Dr. Greenlows Cannabis HIGH-TEA

Dr. Greenlows CBD TEA

3. Cannabismarknaden i Europa och Sverige

Att Europa är en intressant marknad för cannabisindustrin förklaras av befolkningens storlek. Medan den totala befolkningen i USA och Kanada är 370 miljoner är den drygt 500 miljoner i EU inklusive Storbritannien och Schweiz.

Legalisering ger de stora intäkterna

Utvecklingen i Kanada är intressant då den modell som införs i Tyskland troligen kommer att likna den kanadensiska modellen.

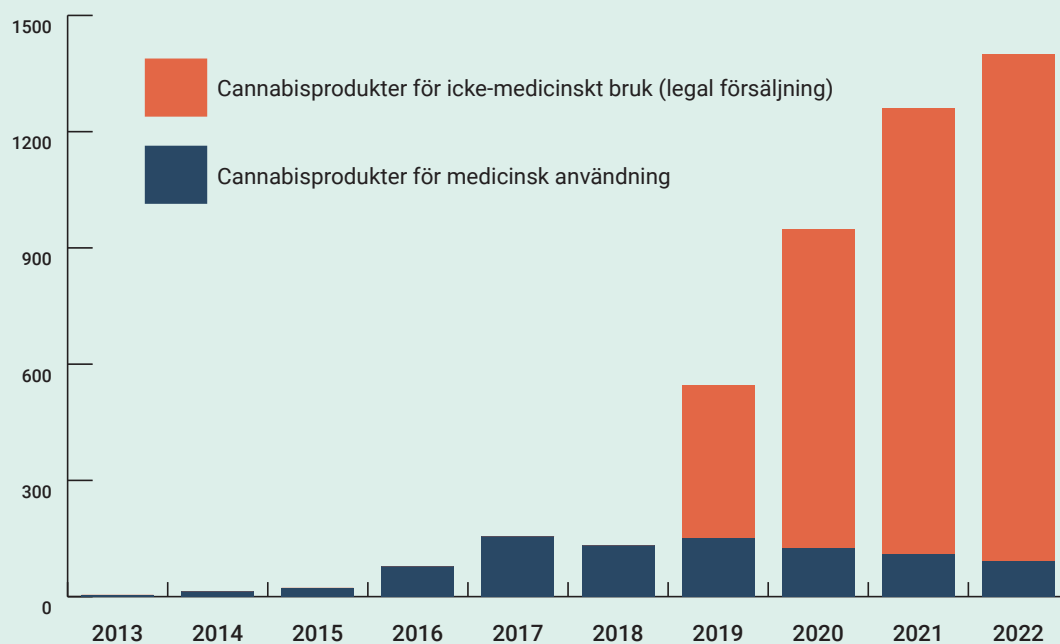
Grafen nedan visar hur mycket pengar hushållen lägger på cannabis, för medicinsk respektive rekreationell användning. Medicinsk cannabis tilläts i Kanada redan 2001, men var då begränsad till godkända läkemedel. Senare infördes lättnader i lagstiftningen som möjliggjorde en bredare användning även utanför sjukvården, på liknande sätt som i USA, vilket ledde till en ökad användning.

Då antalet personer som av sjukvården konstateras eller själva anser sig vara i behov av medicinsk cannabis är begränsat, planar både efterfrågan – och med den marknaden och vinstmöjligheterna – efterhand ut. När legaliseringen infördes i Kanada i oktober 2018 ökade hushållens utgifter för cannabis snabbt. (Se figur 1 på nästa sida.) Att utgifterna för medicinsk cannabis samtidigt minskade kan förklaras av att många före legaliseringen använt sig av möjligheten att få tillgång till medicinsk cannabis, när syftet i själva verket har varit för rekreationell användning.

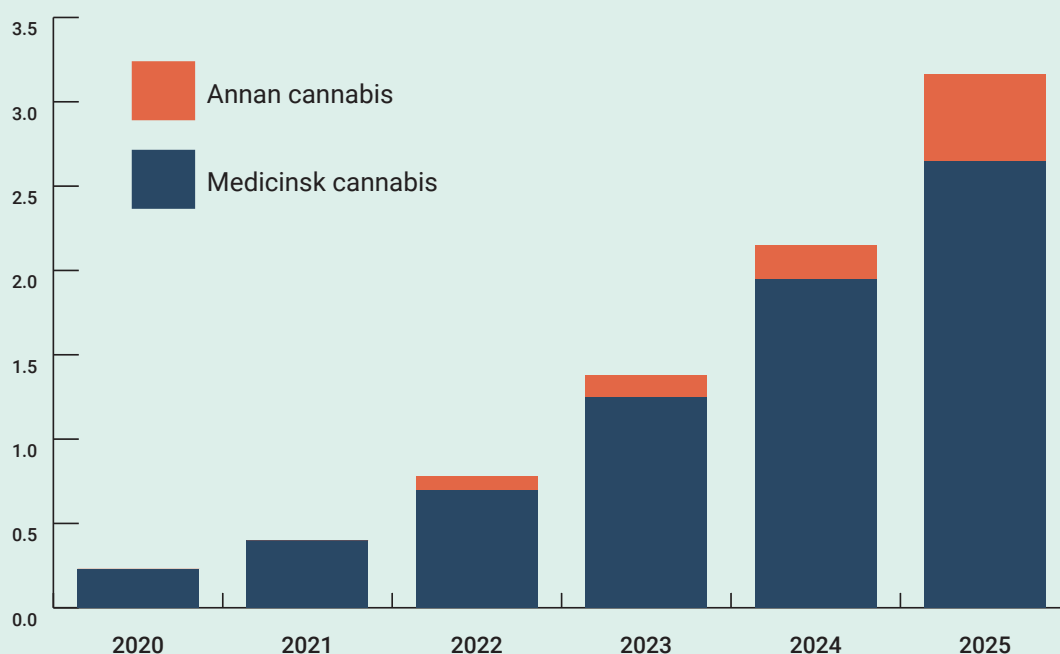
"När legaliseringen infördes i Kanada i oktober 2018 ökade hushållens utgifter för cannabis snabbt."

Det blir här tydligt att de stora vinsterna för cannabisföretagen ligger i legaliseringen av cannabis. Det är också därför företagen lägger stora resurser för att påverka politiken att legalisera.

I Europa har 7,7 procent eller 22 miljoner av den vuxna befolkningen använt cannabis det senaste året.¹³ Om konsumtionen i de länder i Europa som legaliserar med tiden når samma nivåer som i delstater i USA som legaliserat, där 27,7 procent i Colorado och 27 procent i Kanada använt cannabis under det senaste året¹⁴, skapas ett betydande kundunderlag. Olika studier visar också att merparten av konsumtionen sker av daglig- eller nästan-dagliganvändare.

Figur 1: Hushållsutgifter för cannabis i Kanada (legal/medicinsk cannabis) 2013-2022 (miljoner CAD). Källa: Statistics Canada 2022

Figur 2: Uppskattad tillväxt av den europeiska cannabismarknadens storlek (miljarder Euro) vid legalisering i Tyskland. Källa: Prohibition Partners

Analysföretaget Prohibition Partners har gjort en prognos över den europeiska cannabismarknadens tillväxt de närmast kommande åren och kommer fram till att den kan vara värd över tre miljarder Euro år 2025.¹⁵ (Se figur 2.)

Den svenska cannabismarknaden

I ett land med förbud som i Sverige är det svårt att bedöma hur stor marknaden skulle kunna bli vid en legalisering. Uppskattningar kan dock göras utifrån drogvaneundersökningar. I Sverige genomförs dessa av Folkhälsomyndigheten och CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning och mäter prevalens (andel av befolkningen som använder cannabis) och frekvens (hur ofta användning sker). Dessa mätningar undersöker andelen i olika åldersgrupper som använt cannabis någon gång, senaste 12 månaderna, senaste 30 dagarna och om man använt fler än 100 gånger det senaste året.

För att bättre få en uppfattning om nivåer på cannabisanvändning och marknadens storlek kan en jämförelse göras mellan Colorado och Kanada som legaliserat och Sverige som har ett förbud. I Sverige svarar 2,5 procent (16-84 år) att de använt cannabis det senaste året¹⁶ och 0,4 procent att de använt fler än 100 gånger senaste året¹⁷. I Kanada svarar 27 procent att de använt cannabis senaste året och 7,9 procent att de använder dagligen eller nästan dagligen – i Colorado är motsvarande siffror 27,7 respektive 10 procent. I åldrarna 18–25 år är det 16,7 procent och i åldrarna 26–34 år 17,2 procent.¹⁸ Jämfört med Sverige är skillnaderna avsevärda (se figur 3 på nästa sida).

Den illegala marknaden i Kanada bedöms utgöra 30–40 procent av den totala marknaden. Med den höga användningen innebär det att den illegala marknaden i Kanada är större i förhållande till befolkning än i Sverige där hela marknaden är illegal, men användningen jämförelsevis är mycket låg.

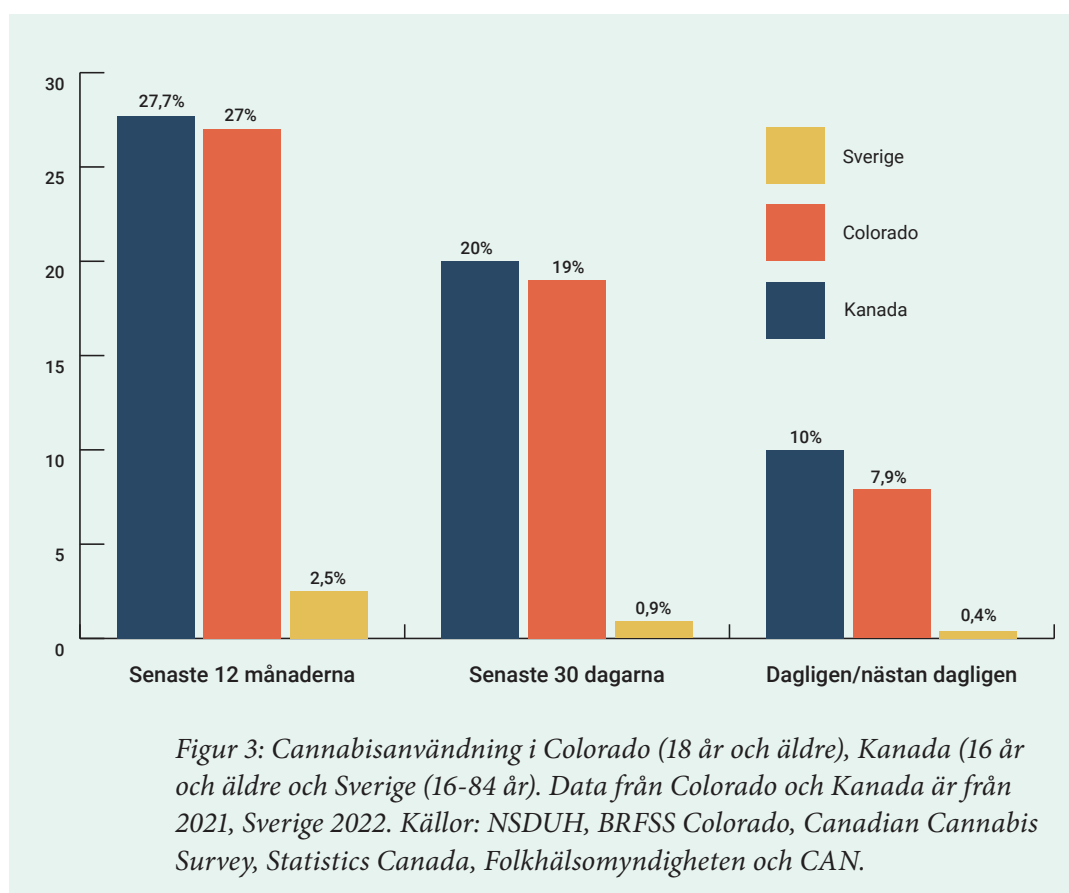
Att konsumtionen i Sverige skulle öka betydligt vid en legalisering och med tiden kunna närma sig nivåer som i Colorado eller Kanada är högst troligt. Det finns flera faktorer som bidrar till en ökad användning. Vid en legalisering skapas lagstiftning, strukturer och intressen som tenderar att driva upp konsumtionen:

- Företag etableras vars drivkraft och mål är ökad vinst genom ökad konsumtion.
- Företagen fortsätter att driva på för ytterligare liberaliseringar i regelverken.
- Två marknader etableras, en ny legal och en till vissa delar kvarstående illegal marknad. Den totala marknaden växer därmed och antalet konsumenter ökar.
- Med två konkurrerande marknader sjunker priset samtidigt som tillgäng-

”Att konsumtionen i Sverige skulle öka betydligt vid en legalisering och med tiden kunna närma sig nivåer som i Colorado eller Kanada är högst troligt.”

ligheten ökar. Staten ställs inför ett dilemma. För att konkurrera ut den illegala marknaden, behöver staten sänka skatten och öka tillgängligheten genom att exempelvis tillåta fler butiker, online-försäljning, hemleverans och ”gårdsförsäljning”. Cannabisindustrins och statens intressen sammanfaller men hamnar i konflikt med folkhälsointresset.

- Ökat utbud av produkter. Industrin utvecklar och marknadsför nya ät- och drickbara THC-spetsade produkter som attraherar nya konsumenter, där särskilt yngre kvinnor av marknadsföringen att döma är målgrupp.
- Cannabis blir socialt accepterat och normaliserat.
- Frånvaro av sanktioner för personligt innehav och användning förstärker normaliseringen.
- Med ökad tillgänglighet och social acceptans ökar inte bara antalet användare utan även frekvensen i användningen. Fler använder och fler använder mer och oftare. ■

4. Cannabisindustrins struktur

Cannabisföretag verkar inom hela spektrumet från odling och tillverkning till försäljning av produkter som rep, hudkräm, kosttillskott, godis, drycker och läkemedel. Företagsstrukturen är under ständig förändring och utveckling, men några trender är ändå tydliga.

Cannabisintresset – ett nytt särintresse

Om kärnan i cannabisindustrin är företag som odlar, producerar, utvecklar, marknadsför och säljer cannabis finns en mängd andra företag, institutioner och verksamheter som samarbetar med, erbjuder tjänster åt och drar nytta av cannabisindustrin. Det är exempelvis transportföretag, IT-konsulter, eventföretag, turistindustri, förpackningsindustri, reklamföretag, influencers, advokatfirmor, marknadsanalysföretag, lobbyföretag, banker och många andra.

Det gäller också institutioner som universitet som erbjuder utbildning i cannabusiness, medicinsk cannabis, odling och andra grenar inom cannabisområdet och där cannabisindustrin sponsrar utbildningar, forskning och professorer.

På individnivå finns konsumenter, aktieägare, investerare och anställda med intresse i att cannabisföretagen kan leverera konkurrenskraftiga produkter, ge utdelning på investerat kapital och erbjuda trygga anställningsvillkor.

Med en legal cannabisindustri växer således starka intressen som vill värna och utveckla industrin och marknaden och inte minst tjäna pengar.

Tobaks-, alkohol- och läkemedelsindustrin investerar i cannabis

FN-organet UNODC konstaterar i sin *World Drug Report 2022* att stora företag inklusive alkohol- och tobaksindustrin investerar i cannabisindustrin.¹⁹ Dessa företag har också en etablerad infrastruktur för produktion, distribution, marknadsföring och försäljning och tillgång till kapital – och bidrar därigenom till att stärka cannabisindustrin.

För tobaksindustrin gäller att hitta alternativ till en minskande cigarettmarknad, för alkoholindustrin att utveckla nya produkter med kombinationer av alkohol och cannabis men också alkoholfria drycker spetsade med THC. För läkemedelsindustrin handlar det om att ta del av den växande marknaden för så kallad medicinsk cannabis.

Exempel på dessa industriers investeringar i cannabisindustrin finns redovisade av bland andra organisationerna Movendi²⁰ och SAM²¹ men även ekonomisajter som Nasdaq²².

Amerikanska och kanadensiska företag investerar i Europa

Ett antal stora amerikanska och kanadensiska företag som Tilray, Curaleaf, Canopy Growth och Aurora dominerar marknaden, vilket förklaras av att de kan verka på en legal marknad.

Dessa företag köper in sig i europeiska företag, men etablerar också egna bolag i Europa. Med sig har de kapital, kompetens, teknik, produktion och produkter som vid en legalisering snabbt kan omsättas på den europeiska marknaden.

Det största amerikanska cannabisföretaget Curaleaf har förvärvat 55 procent i det tyska företaget Four 20 Pharma GmbH, en producent och distributör av medicinsk cannabis. Syftet är enligt dem själva att skapa ett starkt företag som snabbt kan expandera på marknaden om Tyskland legaliserar.²³

Ett annat exempel är det kanadensiska företaget Village Farm, som köpt in sig i det nederländska företaget Leli Holland B.V. De beviljades den tionde licensen i landets försöksprogram kring legal cannabisproduktion.²⁴

Det kanadensiska cannabisföretaget High Tide planerar att etablera ”High Street”-butiker i Tyskland.

*”Vår avsikt är att etablera High Street-butiker i Tyskland så snart federal legalisering äger rum. Vårt mål är att vara där så fort som möjligt och att bli en av marknadsledarna ... Vi kommer antingen att göra det till 100 % själva eller bilda ett partnerskap med en strategisk cannabisaktör i Tyskland som ett joint venture”, säger grundaren och VD:n Raj Grover.*²⁵

Monopolisering och koncentration ger större inflytande

Vid en legalisering startas många nya företag och erfarenheten visar att det ganska snabbt sker sammanslagningar, samarbeten och uppköp för att skapa större företag som kan nå flera marknader och äga hela eller flera delar av varukedjan. Varumärken och butikskedjor växer fram likt McDonald's, Starbucks och Espresso House. Det är en utveckling långt från vissa cannabisaktivisters idéer om småskalig, nära och icke-kommersiell hemodlarkultur.

Den här processen har varit tydlig i USA och Kanada sedan flera år men pågår även i Europa. I USA handlar det om hur företag opererar över delstatsgränser och hur monopoliseringen kan förstärkas vid en framtida eventuell federal legalisering. I Europa kommer problemet att aktualiseras om fler länder legaliserar och företag opererar över nationsgränser.

I UNODC:s *World Drug Report*, beskrivs hur monopolisering och koncentration till stora företag ger dessa större möjligheter att påverka lagstiftning och regelverk. Genom marknadsdominans kan stora företag påverka regelverk till sin egen fördel och utesluta småföretag och hantverksmässig cannabisproduktion.²⁶ ■

5. Cannabisindustrins strategier och metoder

Det är sedan länge känt hur tobaks- och alkoholindustrin arbetar för att främja sina intressen och påverka konsumenter, opinion och politik. Cannabisindustrin är dock relativt ung och det finns ännu bara ett fåtal studier av deras verksamhet och påverkan.

I studien *Cannabis industry lobbying in the Colorado state legislature in fiscal years 2010-2021* har cannabisindustrins lobbyarbete mot politiker och i samband med olika lagstiftningsfrågor studerats.²⁷ Där beskrivs i detalj vilka företag som sponsrat vilka politiker, med hur mycket och i samband med vilka lagstiftningsfrågor.

Den amerikanska organisationen SAM, Smart Approaches to Marijuana har också gjort en kartläggning av cannabisindustrins sponsring av politiker i olika delstater i USA. Där redovisas de politiker som tagit emot sponsring, vid vilken tidpunkt, vilken summa och från vilka företag.²⁸

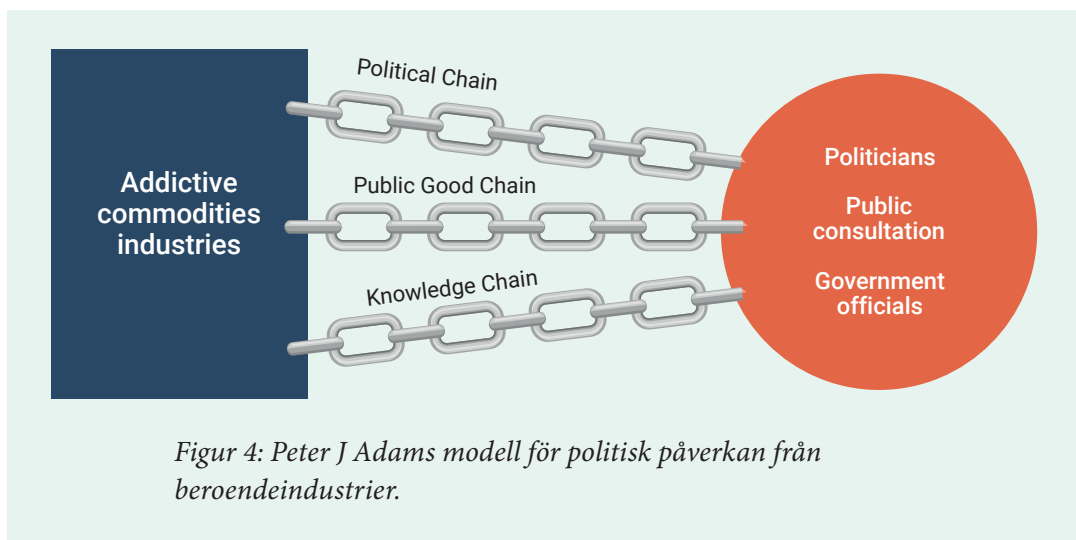
I studien *Policy influence and the legalized cannabis industry: learnings from other addictive consumption industries* (2021), har Peter J Adams beskrivit cannabisindustrins påverkan i samband med den folkomröstning om legalisering som hölls i Nya Zeeland i oktober 2020.²⁹ Han utgår där från sin tidigare forskning om tobaks-, alkohol- och spelindustrins påverkansarbete, beskriven i boken *Moral Jeopardy: Risks of Accepting Money from the Alcohol, Tobacco and Gambling Industries*.³⁰

I studien påpekar Adams bland annat att man måste räkna med att cannabisindustrin kommer att göra vad de kan för att påverka politiken i en riktning som är så gynnsam som möjligt för dem, även om det skulle innebära sämre folkhälsa:

”Studier av alkohol- och tobaksindustrin har visat hur företag alltid kämpar emot effektiva regleringar, såsom höjda punktskatter, minimipriser och reglering kring försäljning, öppettider och marknadsföring. Istället för de fram ineffektiva metoder som självreglering, upplysningskampanjer och frågan om individuellt ansvar.”

”... man måste räkna med att cannabisindustrin kommer att göra vad de kan för att påverka politiken i en riktning som är så gynnsam som möjligt för dem”

Adams konstaterar att cannabisindustrin tillämpar precis samma strategier som andra ”addictive commodities industries” och har tagit fram en modell (se figur 4 på nästa sida) för att beskriva detta, och för att bättre förstå ”de olika sätten som beroendeindustrier investerar sina vinster för att på olika sätt fördröja eller hindra hälsopolicy som kan hota konsumtionen av deras produkter”.

Figur 4: Peter J Adams modell för politisk påverkan från beroendeindustrier.

Påverkansarbetet bedrivs enligt Adams längs tre olika ”kedjor:

■ Med hjälp av lobbying gentemot beslutsfattare (”the political chain”). Här kan möjligheterna vara begränsade för företagen själva att påverka så arbetet sker ofta via ombud, som pr-byråer, media, industrisammanslutningar eller frivilligorganisationer som man samarbetar med och finansierar. Det förekommer också att de här industrierna ger bidrag till enskilda politiker, politiska partier eller till kampanjorganisationer i strategiskt viktiga folk-omröstningar. Adams påpekar dock att mycket av det här arbetet sker i det fördolda och att forskningen kan ännu bara ge en begränsad bild.

■ Inom det Adams kallar för ”the political good chain” finns det mest synliga arbetet. Här försöker industrin på olika sätt påverka det allmänna medvetandet till en mer gynnsam inställning till deras produkter, och på så sätt i förlängningen också påverka de politiska besluten. Inom den här kedjan finns tre centrala budskap som ofta återkommer:

- Det första budskapet man vill föra ut är att de här industrierna (tobak, alkohol, cannabis) på olika sätt bidrar till samhället genom ekonomisk utveckling, skapandet av arbetstillfällen och genom att de bidrar på olika sätt till välgörande projekt.
- Beroendeindustrierna hävdar att de arbetar aktivt för att adressera de hälsoproblem som är förknippade med deras produkter. Den främsta kritiken mot dessa insatser är att metoderna som används (exempelvis alkoholindustrins kampanjer kring ”ansvarsfullt drickande”) inte har något stöd i evidensen.
- Det tredje budskapet är att de problem som är kopplade till beroendeindustrins produkter i grunden beror på individen snarare än på hur policy och system ser ut. På det sättet vill man styra bort

beslutsfattarnas fokus från effektiv policy till individuella åtgärder, såsom utbildning eller vård och behandling.

■ Den tredje kedjan kallar Adams för ”the knowledge chain”. Här ligger fokus på kunskapsprocessen. Genom att på olika sätt påverka hur evidens skapas kan beroendeindustrin få fram studier som på olika sätt är användbara för dem. Detta sker inte sällan via mellanhänder för att industrins inflytande inte ska synas.

Den europeiska cannabisindustrins strategier och metoder skiljer sig inte från amerikansk och kanadensisk cannabisindustri. Nedan följer exempel på strategier som cannabisindustrin använder i Europa redan idag.

1 Normalisering av cannabis

Cannabisindustrins primära mål är att öka användningen, omsättningen och vinsten. Fler behöver bli cannabiskonsumenter och fler behöver konsumera mer. För detta krävs att bilden av cannabis förändras.

Så länge bilden är att dess medicinska effekter är begränsade och cannabis är en riskfylld, skadlig och beroendeframkallande narkotikaklassad substans blir det svårt att locka nya konsumenter. Strategin är därför att bagatellisera, ignorera och ifrågasätta forskning om risker och skadeverkningar och framställa cannabis som bästa tänkbara medicin mot allehanda krämpor, symtom och tillstånd.

Språk och bildspråk anpassas för budskapet. Cannabis ska inte associeras med rökning, subkultur och ”potheads” utan med hälsa, wellness, mode, mat, dryck, skönhet och framgång. Cannabis ska normaliseras.

I artikeln *Seeing is believing: how media mythbusting can actually make false beliefs stronger* diskuteras just hur skapandet av bilder kan göra även falska eller felaktiga övertygelser starkare.³¹ Metoderna för detta är reklam och marknadsföring genom traditionella medier, sociala medier, influencers och produktplacering i teve och film. Kända och framgångsrika artister och idrottare gör gemensam sak med cannabisindustrin och skapar egna cannabisvarumärken och blir levande reklampelare.

Mot denna massiva marknadsföring från cannabisindustrin för forskarsamhällets information om forskningsrön och myndigheters information om risker och skadeverkningar en ojämn kamp.

2 Beskrivning av legalisering som en rättighets- och folkhälsoåtgärd

För att vinna opinionens och politikers stöd behöver legalisering framstå som en positiv reform som löser problem och leder till förbättringar, inte som ett

riskfyllt socialt experiment som kan leda till ökad användning, ökade skadeverkningar, ökade kostnader och sociala problem. Strategin har där varit att framställa den förda politiken som ett misslyckande på temat ”Kriget mot narkotikan har misslyckats” eller ”Förbudspolitiken har misslyckats”.

En legalisering framställs därför som en reform för skydda folkhälsan (kontrollerade produkter), säkerheten (minskad kriminalitet) och unga (genom åldersgräns) men också för att minska narkotikadödlighet och brottslighet, bidra till social rättvisa och inte minst öka friheten för individen.

För att påverka bilden av legalisering tas rapporter, artiklar och policydokument fram som underlag för opinionsbildning, debatt och policybeslut. Exempel på detta är rapporterna *Which models for cannabis adult-use regulation in Europe?*³² och *Recreational Europe*.³³

I den svenska debatten ger legaliseringsförespråkare gärna bilden av en ”försiktig” legalisering där försäljning föreslås ske via apotek eller Systembolaget. Cannabisindustrin däremot vill ha ett stort produktutbud och så hög grad av kommersiell försäljning och tillgänglighet som möjligt med en hög täthet av butiker, online-försäljning och hemleverans.

I rapporten *The cannabis retail experience in Europe* beskrivs hur cannabisindustrin tänker sig en europeisk marknad där det bör finnas en cannabisbutik per 5 000–7 500 invånare.³⁴ För Tyskland skulle det betyda 11 000 butiker varav 500 i Berlin. För Sverige skulle det betyda 1 300–2 000 butiker varav 130–200 i Stockholm. Antalet ICA-butiker i Sverige är 1300.

3 Industrin finansierar forskning och utbildning

I strategin för att förändra bilden av cannabis ingår också satsningar på forskning och utbildning. I USA och Kanada finns idag ett stort antal college och universitet som erbjuder utbildningar för cannabismarknaden i cannabisbusiness, cannabisodling och medicinsk cannabis. I många fall sker det i samarbete med cannabisindustrin, som också bidrar med finansiering.

Ett exempel är den professur som inrättades vid University of British Columbia redan 2018 i samband med legaliseringen. Forskningen handlar om att studera hur cannabis kan användas som behandling vid opioidberoende och finansieras av företaget Canopy Growth och British Columbia's Ministry of Mental Health and Addictions.³⁵

Delstaten New York satsar fem miljoner dollar på ett program för att sponsra utbildning av New York-bor som är intresserade av en karriär i cannabisindustrin. Utbildningen hålls i olika Community colleges.³⁶ Vid Humboldt-universitetet i Berlin startades en utbildning i medicinsk cannabis 2020. Utbildningen sponsras av cannabisföretaget Aurora Europe.³⁷

Ett annat exempel det tyska cannabisföretaget Vayamed, som inlett ett samarbete med Dresden International University som erbjuder kursen ”Cannabis in Medicine: The A-Z of Cannabis-based Therapy”. Den praktikinriktade och tvärvetenskapliga kursen vänder sig till läkare, farmaceuter och andra relevanta yrkesgrupper som är intresserade av förskrivning av cannabinoidhaltiga substanser inom medicin.³⁸

Det svenska cannabisföretaget Aureum Life har tagit fram ett utbildningsmaterial om medicinsk användning av cannabis. Syftet är enligt företaget att *”utgöra en resurs för såväl beslutsfattare, vårdgivare, vård och apoteksanställda, vårdtagare och deras anhöriga som är i behov av att kunna ta del av aktuell kunskap och vetenskapligt säkerställd information, för att kunna överväga om cannabisbaserad medicinsk farmakoterapi kan vara aktuellt att testa för deras aktuella indikation”*.³⁹

4 Produktutveckling, varumärken och marknadsföring

Produktutveckling är ytterligare en strategi som används för att både påverka bilden av cannabis och nå nya målgrupper. Legalisering har öppnat upp för utvecklingen av nya produkter som cannabiskoncentrat och ät- och drickbara produkter i form av godis, bakverk, mat och dryck. Då allt färre röker tobak och marknaden för cannabisrökning därför är begränsad blir det av strategisk betydelse att utveckla andra cannabisprodukter för att nå nya målgrupper.⁴⁰

Genom att identifiera olika behov och skapa skräddarsydda produkter för att stödja exempelvis sömn, prestation och vila vill industrin göra cannabis mer tillgänglig för nya målgrupper.⁴¹

Företagen arbetar hårt för att odla sitt eget varumärke, sin röst och sin kultur kring sina produkter. Att ha verktygen för att uttrycka sitt varumärke direkt till konsumenterna genom flera effektiva kanaler är enligt cannabis-sajten MG Magazine det viktigaste behovet för cannabisföretag idag.⁴²

5 Lobbying och politisk påverkan

Politisk påverkan syftar till att påverka lagstiftning, regelverk och skattevillkor. Påverkan bedrivs på flera sätt och av olika aktörer:

■ Branschorganisationer

Branschorganisationer skapas för att samordna agerande och få en starkare röst gentemot myndigheter och beslutsfattare för att driva cannabisföretagens intressen när det gäller lagstiftning, regelverk och skatter. Ett flertal sådana organisationer finns på både nationell nivå och EU-nivå och tar plats i kommittéer, utredningar och partssammansatta organ.

Ett exempel är det engelska The Cannabis Industry Council (CIC) som vänt sig till både regeringen och oppositionen med krav att anta ett antal policy-ändringar ”för att säkra en Brexit-utdelning för Storbritannien”.

Ett annat exempel är European Industrial Hemp Association (EIHA) med kontor i både Bryssel och Köln och medlemmar i 25 EU-länder. EIHA förser EU:s beslutsfattare med information och bevakar frågor som reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken, hampaextraktförordning om nya livsmedel och THC-gränser i foder och livsmedel.⁴³

Ytterligare ett exempel är European Cannabis Association som företräder företag inom medicinsk cannabis och vars uppgift är att påverka beslutsfattare och tillsynsorgan för att få gynnsammare regler och lagstiftning.⁴⁴

■ Enskilda företag

De stora företagen har också i kraft av just sin storlek möjligheter att påverka politiker och länder direkt. Ett exempel är det kanadensiska företaget Tirays roll i Tyskland. Cannabissajten BusinessCann rapporterade i september 2022 om att den tyska narkotikakommissionären Burkhard Blienert, som förbereder lagstiftningen för legaliseringen, fört samtal med just Tilray.

Enligt Denise Faltischek, chef för International Tilray Brands, har Tilray ”som ett ledande globalt cannabisföretag ööverträffad erfarenhet av att samarbeta med regeringar och tillsynsmyndigheter för att hjälpa till att utveckla ansvarsfulla cannabisregleringar som skyddar patienters och konsumenters hälsa och säkerhet, samt stödja betydande ekonomisk tillväxt i länder där det är verksamt.”⁴⁵

■ Sponsring av kampanjer och politiker

Påverkan sker också genom sponsring och engagemang i kampanjer för legalisering inför exempelvis folkomröstningar och i lagstiftningsprocesser, där stödet ofta ges till vad som kan ge intryck av att vara oberoende kampanjorganisationer. Ett svenskt exempel är företaget Aureum som startat och finansierat den cannabis- och legaliseringsaktivistiska sajten *Cannabis i fokus*. Företagets presstalesperson driver också kampanjen Cannabiskrysset som syftar till att i samband med val samla och stödja riksdagskandidater som är för legalisering.

I USA är det vanligt att cannabisindustrin sponsrar enskilda politiker.^{46 47} Ett exempel är det Florida-baserade cannabisföretaget Trulieve som satsat 10 miljoner dollar på kampanjen inför folkomröstningen om legalisering i Florida 2024.⁴⁸

I samband med mellanårsvalet 2022 genomfördes folkomröstningar om legalisering i fem delstater. Cannabisindustrin finansierade nästan helt kampanjerna inför omröstningarna, sammanlagt närmare 20 miljoner dollar. Det är en dramatisk förändring från tidigare kampanjer som finansierades av främst privata donationer och aktivistorganisationer.⁴⁹

I länder i Europa är transparensen kring politiska bidrag mindre och det är svårt att veta hur cannabisindustrin sponsrar och påverkar politiken. Att politiker allt oftare medverkar i cannabisindustrins konferenser är dock tydligt.

■ Politiker och tjänstemän byter sida

Som ett sätt att påverka politiska processer erbjuds också politiker och tjänstemän, som varit engagerade i kampanjer och förberedelser av systemen vid införandet av en legalisering, välbetalda jobb i cannabisindustrin som konsulter, rådgivare, styrelseledamöter eller chefer. Dessa politiker, tjänstemän och även polischefer byter uppdragsgivare i samband med att legaliseringen införs eller blir själva entreprenörer.

Detta är vanligt i USA och Kanada men förekommer även i länder i Europa och kan antas öka i omfattning om fler länder legaliserar.^{50 51 52 53} I Sverige finns många sådana exempel inom andra branscher, exempelvis i samband med friskolereformen och privatiseringar inom vården. I en artikel i DN under rubriken *Politiker och lobbyister lever i symbios* beskrivs just detta.⁵⁴ I en uppföljande artikel med rubriken *Ministrar går över till näringslivet utan granskning – systemet är tandlöst* ges flera exempel.⁵⁵

■ Påverka sjukvården

Det är väl känt hur läkemedelsindustrin arbetar för att påverka regelverk, sjukvård och läkare men också allmänheten för att öka förskrivningen av ett läkemedel och därmed även omsättning och vinst.

Cannabisindustrin arbetar med samma metoder. För att öka marknaden för medicinsk cannabis försöker företagen på olika sätt att påverka sjukvården för en högre användning av cannabisbaserade läkemedel. Ett sätt är att arrangera konferenser och mässor för sjukvårdspersonal och att erbjuda utbildningar för läkare. Ett exempel är det globala cannabisföretaget Tilray som lanserat en ny utbildningsplattform för hela Europa som riktar till vårdpersonal och patienter.⁵⁶

Ett annat exempel (som nämns ovan) är det svenska företaget Aureum som skapat ett eget utbildningsmaterial för sjukvården om cannabis.⁵⁷ De erbjuder även ”utbildningspaket med högaktuella kurser, seminarier och workshops för vidareutbildning inom farmakoterapi med medicinsk cannabis. Utbildningsinsatserna riktar sig till vårdgivare, vårdpersonal, apotek och farmaceuter, samt beslutsfattare inom hälso- och sjukvård och omsorg i hela Sverige”.⁵⁸

Företaget har också arrangerat konferensen Stockholm Medical Cannabis Conference 2022, vilken vände sig specifikt till sjukvårdspersonal.

Ytterligare ett sätt är att påverka läkare att ansöka om licenspreparat och därigenom öka förskrivningen eller att försöka påverka regelverken för användning av cannabis för medicinska ändamål och vidga begreppet medicinsk cannabis till att omfatta även cannabisprodukter som inte är godkända läkemedel.

■ Mässor, expos och konferenser

Varje år arrangerar cannabisindustrin ett stort antal konferenser, företagsmässor och events i större städer runt om i Europa. Där möts företagsledare, investerare, branschfolk, beslutsfattare och allmänhet. På sajten Cannabis Events Europe presenteras 43 sådana evenemang under 2022 och ger en bild av cannabisindustrins omfattning och aktiviteter.⁵⁹ I Sverige hölls den första cannabiskonferensen i maj 2022. Det är ett sätt att exponera cannabisindustrin för allmänheten men också att bygga nätverk inom branschen.

Exempel på städer där dessa evenemang hålls är Amsterdam, Aten, Barcelona, Basel, Berlin, Bern, Bologna, Bryssel, Davos, Dortmund, Düsseldorf, Frankfurt, Hamburg, Köln, Lacapelle-Marival, Lissabon, Ljubljanka, London, Prag, Stockholm, Warszawa, Wien och Zürich. Flera konferenser hålls virtuellt och Berlin är något av ett centrum där flera evenemang hålls. Evenemangen presenteras i sammanfattning i bilaga 1.

Med legalisering i Tyskland och flera andra länder kan antalet evenemang av den här typen förväntas öka och innehållet i dem förändras då en ny typ av produkter för ”nöjesbruk” kan marknadsföras.

■ Löften om stora skatteintäkter

Ett av legaliseringsförespråkarnas främsta argument är att med en legalisering kan marknaden beskattas och pengarna hamna i statens kassakista i stället för i kriminellas fickor.

I november 2021, i slutspurten av det tyska valet, presenterades rapporten *Skattemässiga konsekvenser av legalisering av cannabis i Tyskland: En uppdatering* som visade att en legalisering skulle generera 2,8 miljarder euro i skatteintäkter och besparing för rättsväsendet med 1,9 miljarder, en ”vinst” för staten på sammanlagt 4,7 miljarder euro.⁶⁰ Rapporten var skriven av ekonomiprofessorn Justus Haucap på uppdrag av cannabisindustrin, i det här fallet German Hemp Association.

Liknande beräkningar har även gjorts i många delstater i USA och i andra länder som ett inlägg i debatten och i olika kampanjer för legalisering. Gemensamt för dessa rapporter och beräkningar är att de förbiser en mängd kostnader som följer av en legalisering. Det handlar till exempel om ökade kostnader för hälso- och sjukvård, som en följd av ökad konsumtion. Betydande kostnader uppstår också för administration och kontrollsystem.

Det svenska cannabisföretaget Aureum Lifes presstalesperson Christian Engström återkommer i sina krönikor på sajten *Cannabis i fokus* till just skatteargumentet. Budskapet är dock motsägelsefullt. Ena stunden ger Engström intrycket att en legalisering skulle ge flera miljarder i skatteintäkter – för att i nästa stund säga att priset måste understiga den illegala marknadens pris, det vill säga i praktiken subventioneras.

”Vi vet att cannabisförsäljningen ger flera miljarder till de kriminella varje år. Låt de pengarna hamna i statskassan istället.” (17/10, 2021)

Tre månader senare är slutsatsen en annan:

”Billigare än olagligt, så att dagens cannabisconsument inte har någon anledning att fortsätta handla från sin gamla olagliga leverantör. Då är priset en viktig faktor. Idag är 120 kronor per gram ett ungefärligt riktpreis på den illegala marknaden, både på grönt (marijuana) och brunt (hasch). Det lagliga behöver vara billigare på ett tydligt sätt. Kanske är 80 kronor grammet (33% billigare) en rimlig startpunkt. Men vi måste följa utvecklingen noga när vi väl har legaliserat. Målet är att konkurrera ut gängen från marknaden, bokstaveligen till varje pris. Skatteintäkter är alltid välkomna, men huvudsyftet med legaliseringen är att minska den organiserade brottsligheten.” (2/2, 2022)

Kort därefter är Engström tillbaka med löften om stora skatteintäkter.

”Och gängkrigens Sverige har allt att vinna på att legalisera cannabis så fort som möjligt. Då försvinner cannabismiljarderna från den kriminella sfären (och hamnar i statskassan istället).” (13/2, 2022)

”Sälj cannabis lagligt på Systembolaget! Då tar vi bort basinkomsten från de kriminella gängen, och låter cannabismiljarderna hamna i statskassan istället.” (20/2 2022)

Självklart kan en legalisering generera skatteintäkter men tilläggas kan samtidigt att trenden i de länder och delstater som har legaliserat är att skatterna sänks just för att bättre konkurrera med den illegala marknaden. De totala skatteintäkterna är därmed begränsade, samtidigt som kostnaderna till följd av ökad konsumtion och ökade skadeverkningar stiger.

Detta skapar en intressekonflikt och ett dilemma för staten. I samband med att den kanadensiska regeringen tillsatt en expertgrupp för att utvärdera legaliseringens effekter säger Michael Armstrong, professor vid Brock University:⁶¹ *”Men Cannabis Council of Canada, som representerar cannabisföretag nationellt, säger att vissa marijuanaregler och förordningar som är avsedda att skydda folkhälsan skadar den lagliga marknadens förmåga att konkurrera ut den illegala marknaden.”*

Han fortsätter: *”Kom ihåg att den federala regeringens balansgång är att de vill att den lagliga marknaden ska vara tillräckligt attraktiv för att ta över alla befintliga användare från den illegala marknaden, men de vill inte att den ska vara så attraktiv att den skapar massor av nya användare.”*

I en analys av marknaden inför 2023 bekräftar BusinessCann detta:⁶² *”För att locka konsumenter bort från den illegala marknaden måste myndigheterna göra affärsförhållandena gynnsamma och hålla nere skatterna.”* Med en legalisering försvåras därför möjligheterna att begränsa användningen. ■

Löwen-Apotheke

APOTHEKE

geänderte Öffnungszeiten
Mo-Di 9-18 Uhr
Do-Fr 9-18 Uhr
Mi-So 9-18 Uhr
Sonntag geschlossen

APOTHEKE

STÄDTER
formhaus

6. Tyskland

I centrum för intresset från både cannabisindustrin och andra länder i Europa står nu Tyskland. I oktober 2022 presenterade regeringen den modell för legalisering som koalitionspartierna enats om. Nästa steg är att lämna en så kallad notification till EU-kommissionen. En sådan lämnas när ett land avser att införa ny lagstiftning som kan påverka EU-lagstiftningen, i det här fallet en legalisering av cannabis. EU-kommissionen ska då inom tre månader avgöra om detta strider mot eller är förenligt med EU:s lagstiftning, avtal och fördrag.

Det är i skrivande stund oklart när en sådan notification lämnas in, när EU-kommissionen fattar sitt beslut och hur kommissionen ställer sig till detta. Det troliga är att ett beslut fattas under våren 2023. Vilket beslutet än blir kommer det att få stor betydelse inte bara för Tyskland utan för hela Europa.

Av rapportering i tyska media framgår att det inför beslutet pågår en intensiv lobbyverksamhet i Bryssel gentemot EU-kommissionen från både den tyska regeringen och CDU/CSU-oppositionen.

Klaus Holetschek, hälsominister i Bayerns delstatsregering, har på uppdrag av CDU/CSU, gjort en framställan till EU:s generaldirektör för migration och inrikesfrågor, Monique Pariat, att *”den tyska regeringens planerade legalisering av cannabis inte bara äventyrar hälsan, utan också bryter mot europeisk lag”*. Det finns skäl att anta att även cannabisindustrin försöker påverka EU-kommissionen.

Politiskt läge

Regeringskoalitionen bestående av Socialdemokraterna, De Gröna och Liberalerna kom tidigt överens om att införa legalisering efter valet hösten 2021. Det finns samtidigt ett motstånd där exempelvis ett antal läkar- och barnläkarföreningar samt polisen varit kritiska och där de konservativa oppositionspartierna CDU och CSU motsätter sig en legalisering.

Kritik har även kommit från den tyska pharmaceut-organisationen som varnar för hälsorisker vid en legalisering och att försäljning via apotek skapar en konflikt för apoteken.

Samtidigt som regeringen vill legalisera cannabis har den tyska federala myndigheten (G-BA) – som kontrollerar sjukförsäkringen för landets 73 miljoner försäkrade patienter – paradoxalt nog föreslagit mer restriktiva regler för medicinsk cannabis. Syftet är att begränsa en bredare förskrivning av cannabis (marijuana), begränsa förskrivningen till endast specialistläkare och göra cannabis till ett sista behandlingsalternativ.

Men i en gemensam inlaga till G-BA har ett antal organisationer riktat stark kritik mot förslaget. Bakom protesterna står German Cannabis Industry Association (BvCW), German Medical Cannabis Society – som representerar läkare och sjukvårdspersonal – Association of German Cannabis Patients och Federal Association of Pharmaceutical Cannabinoid Companies.

Modellen

Under sommaren 2022 genomförde regeringen hearings med 200 experter och intressenter där även cannabisindustrin var företräd. Den modell för legalisering som regeringens hälsominister Karl Lauterbach sedan presenterade kan sammanfattas i följande punkter:

- Köp och innehav för eget bruk upp till 20-30 gram.
- Hemodling av två plantor.
- Försäljning i särskilda licensierade butiker, på landsbygden även på apotek
- Åldersgräns 18 år.
- Begränsning av THC-styrka till 15%, för unga 18-21 år 10%.
- Det har också övervägts att tillåta användning i anslutning till butiker och cannabisbaser.
- Den cannabis som säljs ska produceras i Tyskland.
- Skattenivån är inte fastställd.

Kritik har kommit från koalitionspartierna. Enligt det liberala FDP är modellen alltför restriktiv, då de menar att gränser för THC-styrka och striktare regler för unga 18-21 år kommer att driva konsumenter till den illegala marknaden. Enligt De Gröna innebär förbudet mot import av cannabis att efterfrågan inte kommer kunna mötas, vilket gynnar den illegala marknaden. En enbart inhemsk produktion kommer huvudsakligen ske genom inomhusodling, vilket är mycket energikrävande, varför priset riskerar att bli högt.

Cannabisindustrin är inte oväntat positiv. Lars Mueller, VD för SynBiotic, ett av de största företagen, ser förslaget som en lotterivinst. När det är dags

kommer vi att kunna erbjuda franchiseliknande modeller för cannabisbutiker utöver våra egna butiker, säger Mueller.⁶³

EU-kommissionens prövning

Hur EU-kommissionen ställer sig till Tysklands legalisering är ännu oklart. Hälsoministern Karl Lauterbach har förklarat att EU-kommissionens godkännande är en förutsättning för att legaliseringen ska införas. De konventioner, avtal och lagar som reglerar detta är följande:

FN:s konventioner om narkotiska droger (1961, 1971, 1988), som bland annat säger att det inte är tillåtet att producera eller sälja cannabis.

Schengenavtalet. Kapitel sex (1985) handlar om narkotiska droger, och länderna har gemensamt kommit överens om att motverka produktion och försäljning av droger, samt drogrelaterad brottslighet. I artikel 71 åtar sig medlemsländerna att följa narkotikakonventionerna och *"vidta alla erforderliga åtgärder för att förebygga och straffa olaglig handel med narkotika"*. Här framgår också att medlemsländerna förbinder sig *"att genom administrativa och straffrättsliga åtgärder förebygga och straffa olaglig export av narkotika"*.

"I artikel 71 åtar sig medlemsländerna att följa narkotikakonventionerna och 'vidta alla erforderliga åtgärder för att förebygga och straffa olaglig handel med narkotika'."

Rådets rambeslut 2004/757/RIF av den 25 oktober 2004 om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel. Enligt detta beslut ska medlemsländerna bland annat se till att det är straffbart att producera, utvinna, sälja, distribuera, marknadsföra, transportera och importera narkotika.

Cassis-de-Dijon-principen. Förslaget kan även bli problematiskt i förhållande till Cassis-de-Dijon-principen, enligt vilken en vara som lagligen tillverkas och säljs inom ett av EES:s medlemsländer automatiskt är tillåten även i övriga EES-länder, utan ytterligare produkt- eller kontrollkrav (principen om ömsesidigt erkännande av varor). Om denna princip upprätthålls i detta specifika fall skulle legalisering i Tyskland även legalisera cannabis i övriga medlemsländer, oavsett hur deras nuvarande lagstiftning ser ut.

Undantag från Cassis-de-Dijon-principen får göras om det är för att skydda människors hälsa, så vi kan anta att det kommer att vara möjligt för andra länder att göra anspråk på ett undantag av folkhälsoskäl. Dock kan vi också anta att ett sådant undantag omgående kommer att ifrågasättas. När dessutom en handfull ytterligare länder öppnar för laglig cannabis i varierande grad kommer det att bli svårare för andra att stå emot. ■

7. Danmark

Det finns även anledning att uppmärksamma utvecklingen i Danmark, som gränsar till både Tyskland och Sverige. När Tyskland legaliserar hamnar Danmark med gräns mot Tyskland i ett mer utsatt läge. Trycket mot den danska politiken och gränsen kommer att öka och legaliseringsopinionen sannolikt känna medvind och stärkas. Frågan är därför om Danmark blir en av de dominobrickor som faller först efter Tysklands legalisering. En sådan utveckling skulle i sin tur öka trycket på Sverige.

Danmark har länge haft en mer tillåtande syn på cannabis, även om lagstiftningen i grunden är restriktiv. Den berömda enklaven Christiania i Köpenhamn har funnits sedan 1971 och utgjort något av en fristad för narkotika, särskilt cannabis, och har blivit en symbol för den danska mer tillåtande synen.

Den danska regeringen beslutade 2018 att under en försöksperiod på fyra år starta odling av cannabis för medicinska ändamål. Målet är att Danmark ska exportera cannabis och dra nytta av den växande europeiska marknaden. Projektet presenteras på utrikesdepartementets hemsida:

*”Medicinsk cannabis är en framväxande industri som erbjuder nya forskningsmöjligheter, ekonomiska fördelar och potentiella behandlingsalternativ för patienter. Sedan lanseringen av det danska pilotprogrammet för medicinsk cannabis den 1 januari 2018 har det danska ekosystemet tilldragit sig betydande internationella investeringar, partnerskap och uppmärksamhet från forskare.”*⁶⁴

Redan innan försöksperiodens slut beslutade Folketinget att permanenta verksamheten trots kritik från läkarkåren. Skälet var att cannabisföretagen som investerat i sina verksamheter krävde besked i tid om fortsättningen.⁶⁵

Under våren 2022 har ett förslag om att införa legalisering på försök kommit från kommunfullmäktige i Köpenhamn och i mars 2022 lämnade fem folketingsledamöter från fem olika partier in ett förslag om att legalisera cannabis på försök under fem år.⁶⁶ Förslaget fick inte stöd. I juni 2022 återkom Köpenhamns kommunfullmäktige med förslag från tre partier om att regeringen skulle tillåta en försöksverksamhet i Köpenhamn. Inte heller det fick stöd av regeringen.

Dessa förslag som representanter för flera partier står bakom visar dock att det finns legaliseringsförespråkare i flera etablerade partier. Regeringens satsning på odling av cannabis för medicinska ändamål visar också att Danmark vill ta del av den växande europeiska cannabismarknaden.

I Danmark och särskilt i Köpenhamn hålls också, till skillnad från i Sverige, större manifestationer i samband med den internationella cannabisdagen 420 (20 april) och Global Marijuana March (7 maj) som är årligen återkommande tillfällen att manifesteras för cannabis och legalisering.

I Danmark finns även större cannabisföretag som etablerats som ett resultat av den danska statens satsning på odling av cannabis för medicinska ändamål. Här finns också kanadensiska och australiensiska företag som har investerat i och köpt in sig i danska företag men som även driver egna anläggningar. Det finns således ett betydande antal företag, inhemska och utländska, och hela kedjan från odling, förädling och produktion till tillverkning och försäljning. Infrastrukturen är på plats och företagen kan snabbt komplettera och utvidga verksamheten med produkter vid en eventuell legalisering. ■

”I Danmark finns även större cannabisföretag som etablerats som ett resultat av den danska statens satsning på odling av cannabis för medicinska ändamål.”

8. Sverige

Politiken

I Sverige råder fortfarande politisk konsensus kring en restriktiv narkotikapolitik. Opinionsmätningar genom åren har visat att politiken i grunden har ett starkt stöd i befolkningen.

En debatt om både avkriminalisering och legalisering pågår dock även i Sverige. Om förespråkare för legalisering tidigare varit få, okända och rört sig i debattens marginaler hörs nu allt fler etablerade röster inom media och politik. Samtidigt har ett antal cannabisföretag etablerats inom hampaodling, CBD-produkter och medicinsk cannabis. En ”cannabis- och legaliseringskoalition” har formerats.

Målet för cannabis- och legaliseringsförespråkare är en full legalisering. För en del aktivister är det en frihetsfråga, men tydligt är också att allt fler ser det som en möjlighet att tjäna pengar.

Erfarenheterna från USA och Kanada samt de länder i Europa som nu diskuterar legalisering visar att denna utveckling sker stegvis genom att utmana och flytta gränser och att föreslå mindre steg i taget:

- Krav om avkriminalisering som ett första steg.
- Driva på för att öka förskrivning av cannabisbaserade läkemedel inom sjukvården.
- Vidga begreppet medicinsk cannabis till att omfatta även cannabisprodukter som inte är godkända läkemedel (USA och Kanada-modell).
- Utredning om legalisering.
- Odling och innehav för eget bruk.
- Begränsad försöksverksamhet av försäljning.

Företagen

Antalet cannabisföretag växer snabbt i Europa och sedan några år tillbaka har även flera företag etablerats i Sverige. Det är företag inom hampaodling,

CBD-produkter, medicinsk cannabis och sjukvård samt investment. Företagen är fortfarande små men kan växa snabbt om lagstiftningen förändras och blir mer tillåtande.

Om lagstiftningen förändras och den svenska marknaden därmed blir mer intressant är det också troligt att amerikanska och kanadensiska cannabis-företag gör som i andra europeiska länder och etablerar sig i Sverige genom uppköp och samarbeten med svenska företag eller genom egna verksamheter. Efter legaliseringen i Tyskland kommer även tyska företag att kunna expandera i andra europeiska länder.

Aureum Life Investments AB

Aureum Life ska enligt verksamhetsbeskrivningen, direkt eller genom hel- eller delägda bolag, förvalta, finansiera och investera i bolag och verksamheter som bedriver odling av växter för användning inom läkemedelsproduktion, samt bolag och verksamheter som bedriver forskning, utveckling, produktion och handel av och med läkemedel och aktiva substanser, samt marknadsföring och handel av och med läkemedelsprodukter och därmed förenlig verksamhet. Aureum Life har också inlett ett samarbete med det danska företaget DanCann Pharma.⁶⁷

Flera bolag i koncernen

Det ingår ett antal företag i Aureum-familjen. Ett av dessa är Aureum Healthcare AB som enligt verksamhetsbeskrivningen ska bedriva hälso-, sjukvårds- och omsorgsverksamhet samt därmed förenlig verksamhet. Företaget öppnade i juli 2020 en egen klinik i Stockholm för behandling med cannabisläkemedel.

Ett annat företag är Aureum Pharma AB som enligt verksamhetsbeskrivningen ska bedriva partihandel, import, lager och distribution samt tillverkning av och med humanläkemedel och veterinära läkemedel, växtbaserade extrakt, växtbaserade läkemedel och preparat, traditionella växtbaserade läkemedel. Även forskning, utveckling och analys, om och av humanläkemedel, veterinära läkemedel, aktiva substanser och beredningar för läkemedel samt därmed förenlig verksamhet.

Ett tredje företag är Aureum Agricol AB som enligt verksamhetsbeskrivningen direkt eller indirekt via dotter- eller intressebolag ska bedriva utveckling, odling, import och försäljning av jordbruksprodukter samt bedriva därmed förenlig verksamhet.

Aureum har även, som tidigare nämnts, startat sajten *Cannabis i fokus*, en cannabis- och legaliseringsaktivistisk sajt. Företaget gör heller ingen hemlighet av att man aktivt verkar för en legalisering. Redaktör för sajten är Otto Larsson, som kandiderat för Piratpartiet i valet till EU-parlamentet.

I maj 2022 arrangerade Aureum den första cannabiskonferensen i Stockholm, Stockholm Medical Cannabis Conferens. Föreläsare för flera utländska cannabisföretag deltog, men mest uppmärksamhet fick medverkan av Melodifestivalvinnaren Cornelia Jacobs. Konferensen handlade även om legalisering.

En ny konferens planeras till den 20 april 2023, på den internationella cannabis- och legaliseringsdagen. Arrangör är nyhetssajten *Cannabis i fokus*. I ett pressmeddelande från december 2022 sägs att konferensen kommer att samla ”världens främsta föreläsare, professorer, forskare, specialistläkare och vetenskapsjournalister ... allt med fokus på medicinsk cannabis.”

Vill kontrollera hela kedjan

Aureum har i sin marknadsföring framhållit sin ambition att kontrollera hela kedjan – från frö till patient. För detta har kritik riktats mot Aureum från både forskare och politiker i riksdagens socialutskott, då det enligt gällande regler inte är tillåtet för ett och samma företag att både producera, förskriva och sälja läkemedel. Kritik har även kommit från smärtläkare som menar att en behandling inte ska utgå från en given substans, i det här fallet cannabisläkemedel, utan från patientens problem och där den behandling som ges kan vara olika.

”Aureum har i sin marknadsföring framhållit sin ambition att kontrollera hela kedjan – från frö till patient.”

Kliniken har kunnat erbjuda förskrivning av de godkända läkemedlen Sativex och Epidiolex samt ansöka om licenspreparat som Bedrocan och Bediol. Ytterligare en möjlighet har varit att förskriva så kallade extemporeläkemedel som är särskilt framtagna läkemedel för en enskild patient.¹ Detta förskrivs under högkostnadsskyddet på ett sätt som satts i system av Aureum, med följd att förskrivningen ökat snabbt.

Brister i rutiner och journalföring

I augusti 2022 blev en av klinikens läkare avstängd för oaktsam förskrivning av läkemedel, sedan stora brister i journalföringen uppdagats.⁶⁸ I september 2022 beslutade Region Stockholms sjukvårdsförvaltning om en tillfällig stängning av kliniken och möjligheten att förskriva så kallade extemporeläkemedel under högkostnadsskyddet.⁶⁹

Enligt Region Stockholm började Aureum förskrivningen av extempore i september 2021. Till och med september 2022 har cirka 340 patienter i Stockholms län och cirka 920 i övriga län omfattats av förskrivningen. Kostnaden

1 Extemporeläkemedel är specialtillverkade läkemedel för en enskild patient eller patientgrupp. Med hjälp av extemporeläkemedel kan behandlingen anpassas till patientens individuella behov. När extemporeläkemedel tillverkas i större mängder kallas de för lagerberedd extempore eller bara lagerberedningar. Lagerberedningar som tillverkas i mer än 1000 förpackningar per år kräver rikslicens av Läkemedelsverket. Extemporeläkemedel tillverkas av det statliga företaget APL. <https://www.apl.se/>

för Region Stockholm för denna period är 8 982 293 kr och för alla regioner 32 826 179 kr eller i genomsnitt cirka 26 000 kronor per patient och år. I ett beslut den 7 oktober 2022 upphävde Socialstyrelsen regionens tidigare beslut.⁷⁰ Samma dag meddelade Region Stockholm att de överklagar detta.⁷¹

Verksamhetsförbud från IVO

I oktober 2022 beslutade IVO om verksamhetsförbud för kliniken sedan stora och allvarliga brister uppdagats i en granskning. Enligt IVO:s beslut *”har det framkommit mycket allvarliga brister, som visar att det föreligger en påtaglig fara för liv och hälsa”*.⁷²

IVO skriver också att man funnit brister i samtliga granskade journaler och att förskrivning av cannabispreparat har skett för symptom och diagnoser som de inte alls är tänkta för.

”IVO skriver också att man funnit brister i samtliga granskade journaler och att förskrivning av cannabispreparat har skett för symptom och diagnoser som de inte alls är tänkta för.”

”I de granskade journalerna saknas genomgående uppgift om anamnes, kontraindikationer, bedömning av patientens symtom, uppgifter om och i så fall vilka fysiska undersökningar som gjorts. All förskrivning av medicinsk cannabis har skett utanför

godkänd indikation men dokumenterad motivering saknas i samtliga granskade journaler.”

Bara en vecka efter IVO:s beslut om verksamhetsförbud meddelade Aureum att man öppnat en ny klinik i Stockholm men under ett nytt företagsnamn, Aurea Care. På sin hemsida meddelade man att *”Aureum Life AB kommer att före årets slut starta upp ett tjugotal nya vårdbolag och ’cannabiskliniker’ runt om i Sverige samt även öppna vårdbolag och kliniker i Finland, Norge, Danmark, Estland och Polen inom kort”*. Ganska snart ändrades dock planerna igen, och företaget har förklarat att det *”inte finns tid till att expandera så som planerat”*.

Hemply Balance

Hemply Balance startades 2019 av grundaren Emil Sandin och företaget säljer CBD-oljor i form av hudvårdsprodukter och kosttillskott via en webshop. Flera kända namn inom näringslivet ingick från början i styrelsen.

Läkemedelsverket och förvaltningsrätten satte dock 2020 stopp för företaget att sälja produkter som uppges ha medicinska egenskaper men inte är godkända läkemedel. Idag drivs hemplybalance.se därför av ett engelskt företag men försäljningen bedrivs från en svensk hemsida. Hemply Balance har även ingått ett samarbete med skönhetsföretaget Lyko.^{73 74}

Mantle AB

Mantle AB startade 2020 och verkar på CBD-marknaden. Bolaget beskriver sig som ett wellnessbolag som erbjuder *”Award-winning Scandinavian cannabis beauty”*. Försäljningen bedrivs via en webshop.

Bakom bolaget står grundaren av företaget KRY, Josefin Landgård, och entreprenören Stina Lönnkvist. Genom sitt gemensamma investeringsbolag Camsten deltar också kända namn som Kinneviks storägare Cristina Stenbeck och näringslivsprofilen Susanna Campbell.

Delägare är även Atomico-partnern Sophia Bendz, som tidigare har varit marknadsföringschef på Spotify och nu är styrelsesuppleant och rådgivare för Mantle. Andra intressenter är artisten Emilia de Poret och finansmannen David Bonnier genom investeringsföretaget Enexis.

Företaget har bland annat presenterat sig genom en stor annonskampanj i Stockholms tunnelbana. Budskapet i marknadsföringen är tydligt. Mantle riktar sig till unga kvinnor och rubriken *”Celebrate 420 with us”* går knappast att misstolka. 420 är syftar på den internationella cannabis- och legaliseringsrörelsens högtidsdag 20 april.

Ambitionen är att växa. Till Dagens Industri säger Landgård att Mantle har för avsikt att bredda sin produktportfölj och är i utvecklingsfasen med ett antal nya produkter. Tanken är också att börja sälja till andra länder än Sverige. *”Vårt mål är att bli ledande i Europa i premiumsegmentet för CBD-produkter”*, säger Josefin Landgård.⁷⁵

Men även Mantle fick ändra sina planer efter att Läkemedelsverket förbjöd företaget att sälja sina CBD-produkter. Efter att beslutet överklagats av Mantle kom Förvaltningsrättens dom i september 2022, där överklagan avslogs. Det gällde även företaget Hemplify Balance.

Läkemedelsverket motiverade sitt beslut med att *”Bolagen har sålt CBD-lösningar som inte är godkända som läkemedel, och det har förekommit att personer självmedicinerat olika sjukdomstillstånd med CBD-produkterna”*.⁷⁶

Domstolen motiverade beslutet med att det har varit fråga om en marknadsföring som riskerar att leda till att personer med allvarliga sjukdomar och besvär tar produkten istället för att söka adekvat vård, vilket är allvarligt ur folkhälsointresset som lagstiftningen har till syfte att skydda.

Enligt Josefin Landgård fortsätter bolaget att sälja CBD-oljan till andra marknader, där den tillåts, men de säljer även parallellt en rad olika skönhetsprodukter som inte omfattas av samma krav.

”Den här frågan är inte essentiell för vår affär. Vårt fokus ligger på vår huvudverksamhet inom skönhet där vi växer snabbt i Sverige och många andra länder. Vi säljer även vår CBD-olja till konsumenter i andra länder”, kommenterar Landgård och fortsätter: *”Vi vet att Sverige ligger efter de flesta*

andra länder när det kommer till CBD-reglering, och vi är övertygade om att detta kommer att förändras i framtiden, troligtvis från EU-nivå”.⁷⁷

Ett exempel på en ny produkt är det doftljus med doft av cannabis som företaget utvecklat tillsammans med entreprenören Karin ”Kakan” Hermansson. Produkten, som kallas *The High Road scented candle* och kostar 1400 kronor, är baserad på Mantles doftolja *The High Road* med ”*djupa örtiga toner av cannabis, fikon, viol och mysk. En förfriskande unisexdoft som stimulerar alla sinnen*”. Just ordet high ska associera till cannabis.⁷⁸

Enexis AB

Enexis är ett Stockholmsbaserat investmentbolag som investerar i cannabisföretag i Sverige och andra länder. På sin hemsida presenteras företaget som ett ”*investment company focusing on the emerging legal cannabis and plant-based industries*”.

Grundare och vd är David Bonnier som har ett förflutet inom finansbranschen, bland annat i Deutsche Bank. Bonnier är också mycket aktiv i legaliseringsdebatten i sociala medier.

Litt Atlantic AB

Litt är ett nystartat bolag med säte i Stockholm som enligt verksamhetsbeskrivningen bedriver försäljning, affärsutveckling och marknadsföring med drycker, mat, kosttillskott och naturläkemedel samt därmed förenlig verksamhet.⁷⁹

Våren 2022 lanserades via annonstavlor i Stockholm *Get Litt – Mad Gone Wild* som beskrivs som en hampaspetsad men THC-fri mousserande dryck med ”*djärva smaker för att vårda din kreativitet*” som är skapad i Stockholm men tillverkad i Kalifornien. Ett 6-pack med 33 cl burkar kostar 39 euro eller 418 kronor vilket är närmare 70 kr/burk. Det kunden betalar dyrt för, likt Mantles doftljus, är att vara en del av den nya cannabistrenden.

Skulle cannabis legaliseras ligger det nära till hands att tro att företaget snabbt kan producera även motsvarande drycker med THC.

Generalens Hampa

Generalens Hampa är ett skånskt hampaodlingsföretag som drivs av reggae-musikern Ivan Olausson Klatil alias General Knas. Försäljningen sker via en webshop. Samarbete finns med företag i Italien och Spanien.

I webshoppen säljs torkade växtdelar från hampa med namn och bilder som är tydligt inspirerade av den amerikanska cannabismarknaden. Varin Haze,

Puple Diesel, Gröna Drömmar och Pinapple Kush är några exempel. Företaget påpekar på sin hemsida att hampan de säljer ”är ej att betrakta som livsmedel ämnade för mänsklig konsumtion, ej heller som kosttillskott eller medicin. Tänkt användningsområde är aromatiskt och dekorativt bruk”.⁸⁰

Otto news 2 educate AB

Ett företag som ger ut den digitala nyhetssajten *Cannabis i fokus*. Chefredaktör för sajten och VD för bolaget är Otto Larsson. Företaget ger intryck av att vara oberoende men är en del av Aureum-”sfären” och adressen är c/o Aureum Life. *Cannabis i fokus* startades av företaget Aureum Life och i styrelsen för Otto news 2 educate AB sitter också Angelica Örnell som är verksamhetschef på Aureums klinik.

Andra företag

En ny aktör är det brittiska cannabisföretaget Sapphire Clinics som genom det nystartade bolaget Sapphire Nordics AB planerar att öppna ”cannabiskliniker” i Sverige. Ytterligare en aktör som planerar att öppna ”cannabiskliniker” i Sverige är den danska läkare Tina Horsted som driver en smärtklinik i Köpenhamn.

Huruvida dessa företag i likhet med Aureum kommer att utnyttja möjligheten att forskriva extemporeläkemedel i större skala är oklart liksom hur de aktuella regionerna ställer sig till detta.

Andra företag som bedriver odling och försäljning från webshops av hampa- och CBD-produkter är Nordic MedCan, Hampabonden, Lets Hemp, Ogräsmarknad, Svenska Verde AB och Herbmed.

Dessa företag är relativt nystartade och små. Den svenska marknaden är begränsad. Dock finns i några fall kontakter och samarbeten med företag i andra länder. Skulle lagstiftningen förändras ges företagen större utrymme och har potential att växa. ■

9. Slutsatser

Med en ny politisk karta i Europa efter Tysklands och Tjeckiens planerade legalisering av cannabis, en växande europeisk cannabisindustri och en normalisering av cannabis, står Europa och Sverige inför en situation som få kunde föreställa sig för bara ett drygt decennium sedan. Av erfarenheterna från USA och Kanada och utifrån det som nu sker i Europa kan några slutsatser dras.

- Med legalisering följer en legal cannabisindustri vars drivkraft är vinst och ökad konsumtion.
- Med en legal cannabisindustri släpps en kraft fram som vill utveckla mer attraktiva produkter, nå nya målgrupper, förenkla regler, sänka skatter, testa gränser och normalisera cannabis.
- Med en legal cannabisindustri skapas resurser för konsument- och politisk påverkan, vilket gör att cannabisindustrin blivit den främsta kraften i opinionsarbetet för cannabis och legalisering.
- Med en allt starkare cannabisindustri kommer politiken att utsättas för ett mer aktivt påverkansarbete.
- Med en legalisering överges målet att narkotikapolitiken ska begränsa och minska konsumtion och skadeverkningar. Med en legalisering följer en ökad konsumtion och ökade skadeverkningar.
- FN:s narkotikakonvention Single Convention kan helt sättas ur spel och därmed även den ”kollektiva säkerheten” i narkotikapolitiken. En legalisering strider även mot lagstiftning och avtal inom EU.
- Cannabisindustrins bedömning är att framför allt Tysklands legalisering kommer att få en dominoeffekt i Europa och successivt tvinga andra länder att följa efter.
- Trycket på den svenska narkotikapolitiken kommer som en följd av detta att öka och olika förslag om steg mot legalisering sannolikt att komma. Det kan vara förslag om en utredning av legalisering, införandet av en begränsad försöksverksamhet i exempelvis Stockholm eller Malmö, legalisering av odling och innehav för eget bruk enligt Maltas modell, att tillåta kommersiell odling för medicinskt bruk likt Danmark eller legalisering av försäljning via Systembolaget.

- Hållbara analyser av legaliseringens ekonomi saknas.
- Vid en legalisering ställs staten inför ett dilemma och tvingas göra gemensam sak med cannabisindustrin och sänka priset och öka tillgängligheten för att konkurrera ut den illegala marknaden. Politiken hamnar i motsättning till folkhälsointresset.

För motståndare till legalisering räcker det inte längre att hänvisa till vad forskningen visar om risker och skadeverkningar av cannabisanvändning som argument mot legalisering. Narkotikapolitiken och frågan om legalisering eller förbud innehåller flera aspekter.

Med ett drygt decennium av erfarenheter från legalisering av cannabis finns underlag för att göra analyser av hur en legalisering respektive ett förbud påverkar konsumtionen, den illegala marknaden, cannabisrelaterad kriminalitet, folkhälsa, samhällsekonomi och andra indikatorer.

Europa står nu inför ett vägsval där flera länder planerar en legalisering av cannabis. Enigheten kring FN:s Single Convention är bruten och därmed också enigheten inom EU. Samtidigt finns ett flertal länder som Frankrike och Storbritannien som tydligt säger nej till en legalisering av cannabis. Det ställer Sverige inför en ny situation och en ny utmaning.

Sverige behöver agera för att skapa en restriktiv allians bland EU-länder och hävda FN:s narkotikakonventioner och EU:s lagstiftning. För att stå emot det tryck som en legalisering i Tyskland och andra länder skapar krävs inte bara kunskap och goda argument, utan även politiskt mod och ledarskap. Någon måste ta debatten.

Källförteckning

- 1 <https://chronicle.lu/category/at-home/41783-luxembourg-germany-malta-agree-structured-multilateral-exchange-on-cannabis-regulation>
- 2 https://www.newsweed.fr/commission-allemande-tournee-cannabis-amerique/?mc_cid=913066e756&mc_eid=21d88afbdc
- 3 <https://www.augur.associates/>
- 4 https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/media/Press-Release_National-Drug-Coordination-Meeting-Prague_7-September-2022_en_1.pdf
- 5 [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:42000A0922(02))
- 6 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CJ0137&from=de>
- 7 Wiklén, Johan, 2022. *Vi ger oss aldrig*. Volante förlag.
- 8 Fortune 26 februari 2022
- 9 <https://cannatechtoday.com/german-finance-minister-expect-cannabis-legalization-in-2023/>
- 10 <https://internationalcannabischronicle.com/business/cannabis-industry-leaders-and-international-policy-makers-to-attend-croatia-retreat/>
- 11 Fortune 26 februari 2022. <https://fortune.com/2022/02/26/germany-cannabis-legalization-coalition-timeline-weed-marijuana-canopy-tilray-aurora/>
- 12 Time Magazine 30 mars 2022. <https://time.com/collection/time100-companies-2022/6159442/curaleaf/>
- 13 European Drug Report 2022. https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/14644/20222419_TDAT22001SVN_PDF.pdf
- 14 NSDUH 2021, Canadian Cannabis Survey 2022.
- 15 European Cannabis Report 2022. <https://prohibitionpartners.com/reports/the-european-cannabis-report-7th-edition/>
- 16 Folkhälsomyndigheten 2022.
- 17 CAN Rapport 209, 2021.
- 18 Data från amerikanska NSDUH, BRFSS Colorado, Canadian Cannabis Survey, StatCan, Folkhälsomyndigheten och CAN.
- 19 https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr-2022_booklet-3.html
- 20 <https://movendi.ngo/news/2020/09/19/addiction-industries-cannabis-attracts-big-tobacco-big-alcohol-and-pharma-investments/>
- 21 <https://learnaboutsam.org/industry-profiles-2/>
- 22 <https://www.nasdaq.com/articles/the-investing-opportunity-in-cannabis-infused-drinks>
- 23 https://businesscann.com/curaleaf-takes-majority-stake-and-forms-strategic-partnership-with-germanys-four-20-pharma/?mc_cid=27a2fa674f&mc_eid=21d88afbdc
- 24 https://www.benzinga.com/markets/cannabis/22/08/28417654/village-farms-q2-sales-grow-18-yoy-acquires-netherlands-based-cannabis-cultivator?mc_cid=27a2fa674f&mc_eid=21d88afbdc
- 25 <https://businesscann.com/leading-canadian-cannabis-retailer-to-establish-german->

- adult-use-high-street-stores/?fbclid=IwAR3YCK0j7RFKSMhPDEr1JLTE4wTvkvxvJYaifWnaUfWOFwjejo7m2slV81rY
- 26 World Drug Report 2022. https://www.unodc.org/res/wdr2022/MS/WDR22_Booklet_3.pdf
 - 27 Rotering, Thomas, Appolonio, Dori E. 2022. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35085854/>
 - 28 <https://learnaboutsam.org/states/>
 - 29 Adams, Peter, et al. 2021. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33739486/>
 - 30 Adams, Peter. 2016. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/add.13892>
 - 31 <https://theconversation.com/seeing-is-believing-how-media-mythbusting-can-actually-make-false-beliefs-stronger-138515>
 - 32 https://en.augur.associates/_files/ugd/007310_d10ddd923f9d433ca42815a4a6b2329e.pdf
 - 33 <https://firstwednesdays.eu/recreationaleurope>
 - 34 <https://first-wednesdays.beehiiv.com/p/fw-retail-pt2>
 - 35 <https://www.med.ubc.ca/news/professor-of-cannabis-science-announced-to-research-the-role-of-cannabis-in-opioid-overdose-treatment/>
 - 36 <https://cannabis.net/blog/news/want-a-job-in-weed-head-to-community-college-new-york-pledges-5-million-to-communty-colleges-fo>
 - 37 <https://cannabisresearchclass.com/>
 - 38 https://www.apotheke-adhoc.de/branchennews/alle-branchennews/branchennews-detail/cannabis-in-der-medizin-das-a-z-der-cannabis-basierten-therapie-vayamed-startet-kooperation/?mc_cid=27a320b8c3&mc_eid=21d88afbdc
 - 39 <https://aureumlife.se/press/utbildningsmaterial-medicinsk-cannabis-i-sverige/>
 - 40 <https://f.hubspotusercontent10.net/hubfs/3324860/Reports/NFD-GlobalCannabisReport.pdf>
 - 41 <https://mjbizdaily.com/how-cannabis-brands-can-drive-innovation-as-functional-products/>
 - 42 <https://mgmagazine.com/business/marketing-promo/why-cannabis-companies-need-a-digital-presence/>
 - 43 <https://eiha.org/>
 - 44 <https://www.europeancannabisassociation.com/>
 - 45 <https://businesscann.com/european-round-up-police-raid-german-hemp-farm-tilray-in-talks-with-cannabis-czar-new-european-thc-levels-approved-et-al/>
 - 46 <https://www.opensecrets.org/news/2022/04/the-marijuana-industry-spent-millions-lobbying-on-legalization-in-2021/>
 - 47 <https://learnaboutsam.org/states/>
 - 48 <https://www.cannabisbusinesstimes.com/article/trulieve-florida-2024-ballot-contribution-legalization/>
 - 49 <https://mjbizdaily.com/cannabis-firms-main-funders-of-recent-marijuana-legalization-efforts/>
 - 50 Se exempel i USA <https://learnaboutsam.org/industry-profiles-2/>

- 51 Se exempel i Israel <https://www.timesofisrael.com/former-israel-police-chief-takes-job-pushing-medical-cannabis-worldwide/>
- 52 Se exempel i Kanada <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-42285743>
- 53 Se exempel i UK <https://www.nationalworld.com/news/politics/mp-who-works-96-hours-per-month-outside-parliament-takes-another-second-job-3291485>
- 54 <https://www.dn.se/sverige/ewa-stenberg-politiker-och-lobbyister-lever-i-symbios/>
- 55 <https://www.dn.se/sverige/ministrar-gar-over-till-naringslivet-utan-granskning-systemet-tandlost/>
- 56 <https://cannabishealthnews.co.uk/2022/07/19/tilray-launches-new-cannabis-education-platform-story22/>
- 57 <https://aureumlife.se/press/utbildningsmaterial-medicinsk-cannabis-i-sverige/>
- 58 <https://aureumlife.se/press/stort-och-okande-intresse-for-cannabis-inom-den-svenska-varden/>
- 59 <https://sgm3.com/cannabis-events-europe/>
- 60 <https://www.dice.hhu.de/startseitennews/studie-cannabislegalisierung-bringt-dem-staat-jaehrlich-47-milliarden-euro-rund-27000-legale-arbeitsplaetze-wuerden-entstehen>
- 61 <https://www.cbc.ca/news/politics/cannabis-act-review-industry-changes-1.6688485>
- 62 <https://businesscann.com/whats-in-store-for-the-european-cannabis-industry-in-2023-part-1/>
- 63 <https://www.cnbc.com/2022/10/26/germany-to-legalize-cannabis-use-for-recreational-purposes.html>
- 64 <https://um.dk/en/sitecore/content/websites/invest-in-denmark/home/set-up-a-business/life-sciences/medical-cannabis>
- 65 <https://accentmagasin.se/narkotika/cannabisforetag-jublar-nar-danskt-forsok-forlangt/>
- 66 https://www.ft.dk/samling/20211/beslutningsforslag/b146/20211_b146_som_fremsat.htm
- 67 <https://via.tt.se/pressmeddelande/stor-cannabisaffar-mellan-sverige-och-danmark-var-d-37-miljoner-kronor?publisherId=3235652&releaseId=3322414>
- 68 <https://accentmagasin.se/narkotika/cannabisbolagets-lakare-avstangd/>
- 69 <https://cannabisifokus.se/aureumkliniken-under-tillfalligt-nedstangningsbeslut/>
- 70 <https://aureumlife.se/wp-content/uploads/2022/10/beslut-socialstyrelsen.pdf>
- 71 https://lakartidningen.se/aktuellt/nyheter/2022/10/socialstyrelsen-river-upp-region-stockholms-beslut-om-cannabisklinik/?fbclid=IwAR1_isWM2PSWxxVWjnv0SS8pu65giaYley5MBJnEL5oq2Ka7IxjWm-Vv0Q
- 72 IVO: Dnr 3.7.3-40275/2022-1
- 73 <https://lyko.com/sv/hemply-balance>
- 74 <https://accentmagasin.se/narkotika/cbd-olja-otillracklig-forskning-om-effekter/>
- 75 <https://www.di.se/digital/deras-cbd-olja-lockar-tunga-namn-sverige-ligger-langt-efter/>
- 76 <https://www.breakit.se/artikel/34205/domstolen-slar-fast-hajpade-mantles-cbd-olja-forbjuds-och-far-sig-en-rejal-kanga?fbclid=IwAR3mvY75iDSySztOO9hT7iORIUI8MmNTt1d9RJd98hv-UmXvmkDXbtTaxug>
- 77 <https://www.di.se/digital/deras-cbd-olja-lockar-tunga-namn-sverige-ligger-langt-efter/>

- 78 <https://www.elle.se/lifestyle/mantle-samarbete-kakan-doftljus/8682211?fbclid=IwAR0yK9ga6OrzCvI7XVxYNTCMC-wSDQ0Ez-PpWOQqhwP6dOgdU0Tb-gBjSNs>
- 79 <https://getlitt.io/>
- 80 <https://generalenshampa.se/>

På några år har cannabisindustrin i Nordamerika utvecklats till en kraft som påverkar såväl opinion som politik. Nu riktas intresset mot Europa. I och med Tysklands och Tjeckiens legaliseringsplaner ser industrin en dominoeffekt framför sig och bedömer att marknaden kan tiodubblas på några få år.

I en unik rapport kartlägger Staffan Hübinette en framväxande europeisk cannabisindustri och visar vilka metoder industrin använder för att påverka opinion och regelverk i en riktning som kan ge cannabisföretagen maximal avkastning. Genom att också lyfta exempel från andra beroendeindustrier får vi en bild av vad en kommersialisering av cannabis innebär i praktiken.